

ר' שילם

פרקי-תולדות וסיפורים

על האחד והמיוחד שבתלמידי וראשי ישיבת
"תומכי תמימים" בליובאוויטש - ר' שילם קוראטין ע"ה

תשורה

משמחת הבר-מצוה של בן-נינו
התמים **יהיאל מיכל שיי** הולצמן

ח"י טבת ה'תשע"ג

December 31, 2012

הערות, השלמות והוספות
נא לשלוח לכתובת הדוא"ל:

lyhediting@gmail.com

לוי יצחק הולצמן

פתח דבר

לזכרון טוב, לרגל חגיגת הבר-מצוה של בננו היקר, הת' יחיאל מיכל שיחי', הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבנו, מקרוב ומרחוק, ב"תשורה" המוסגרת בזה – בהוקרה ובברכה לידידינו ומכירינו אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו, ביום הכנס בן-זקונינו בעול-המצוות, ולברכו בברכת מזל-טוב, וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך אותם ואת אנשי ביתם יחיו, בתוך כלל אחינו בני-ישראל יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר.

•

קובץ זה, "ר' שילם", מכיל את קורות חייו ותיאור דמותו הנעלית של סבנו החסיד ר' משולם ידידיה ('שילם') קוראטין ע"ה, שנמנה על אותם בני עליה, בחירי תלמידי ישיבת תומכי תמימים שבליובאוויטש, ולימים היה למשגיח על דא"ח ומשפיע בישיבה – אשר השפעתו חדרה למעמקי נפש מחונכיו, זקני החסידים בדורנו.

הרשימה הראשונה העוסקת בתולדותיו של ר' שילם, נכתבה על-ידי הרה"ח ר' ישראל לייבוב ע"ה ופורסמה בביטאון חב"ד בשנת תשכ"ו.

במרוצת השנים התגלו ופורסמו ידיעות רבות חדשות אודותיו. חלק חשוב מהחומר הזה נלקט ונאסף על-ידי נינו, הרה"ח ר' אורי שי' הולצמן, ובשנת תש"ס, יצא לאור קובץ תולדות וסיפורים – "ר' שילם", בו באה לראשונה סקירה מקיפה על תולדות חייו ודמותו של ר' שילם, ערוך בטוב טעם ובתוספת הערות היסטוריות רבות מאת הרה"ח ר' שמואל שי' קראוס.

בקובץ שלפנינו נערכו עיקרי הדברים בידי הרה"ח ר' לוי יצחק שי' הולצמן, בסדר מחודש, בהוספות חדשות ובשינויים הנדרשים בכדי להקל על הקריאה, לשם כך הושמטו רוב ההערות, כמו גם פרטים שונים.

יהי-רצון מהשי"ת שבקרוב ממש נזכה למילוי בקשתנו ותפילתנו, לגאולה האמתית והשלימה, בביאת והתגלות משיח צדקנו, אשר "מנחם שמו", "ונזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דא למטה אין א גוף ולמטה מעשרה טפחים, והוא יגאלנו".

בשמחה ובברכה,
נח ורביקה הולצמן

ח"י טבת, ה'תשע"ג – הי' תהא שנת גאולת עולם
שכונת המלך "כאן צוה ה' את הברכה", ניו יורק

קוים לדמותו של ר' שילם

מבין הדמויות שחיו ופעלו בליובאוויטש, בד' אמותיה של ישיבת 'תומכי תמימים', אותה ישיבה שהייתה בית-יוצר לגדולי תורה ועבודת ה' – הזהירה דמותו של רבי משולם קוראטין, או בקצרה: ר' שילם.

ר' שילם חי עלי אדמות כשלושים וחמש שנה, מהם רק תשע-עשרה שנה באווירה של ליובאוויטש – תחילה בתור תלמיד ואחר-כך כמשפיע – ובכל זאת ניכר רישומו היטב בקורות 'תומכי תמימים'. תלמידי התמימים שהתחנכו בהשפעתו מזכירים את שמו בסילודין – גם היום, עשרות שנים לאחר ששבק חיים לכל חי¹.

לפנינו תיאור קורות חייו ודמותו של חסיד פלאי זה, שבימיו הקצרים היה לאות ולמופת לדורי דורות ודמותו מייצגת בשלימות את פרי יבולה של ישיבת תומכי תמימים שבליובאוויטש.

בצעירותו

ר' שילם נולד בשנת תרמ"ה (לערך²), בעיירה דיסנה אשר בפלך וויטבסק שברוסיה הלבנה, ונקרא בשם משולם ידידיה גוטליב, אך כינויו בפי כל היה: שילם.

הוא היה בן זקונים להוריו, בעוד אחיו ואחותו הגדולים כבר נשואים. בטרם הגיע למצוות נפטר אביו – ר' יהושע, והוא ואמו עברו לגור בבית אחד מאחיו שהיה עשיר. זמן קצר לאחר מכן, נפטרה גם האם, למרבה הצער³.

בבית אחיו, הכניסוהו ללמוד בגימנסיה. בהיותו נער כשרוני, הצטיין בלימודיו ועלה על בני אחיו שהיו בני גילו, ולפיכך התנכלה לו גיסתו ומנעה ממנו תלבושת ראויה. שילם נאלץ לתת שיעורים פרטיים ולממן בשכרם את קניית הבגדים.

---

¹ רשימת הרה"ח ר' ישראל לייבוב ע"ה – ביטאון חב"ד גל' 27, ניסן תשכ"ו. להלן יובאו פרטים שונים מתוך רשימה זו, ללא ציון מקור.

² ראה במקורות שנאספו בחוברת ר' שילם (ניי, תש"ס) ע' 5 הערה 2.

³ כפר חב"ד גל' 586.

כעבור זמן, הזמינה אותו אחותו הגדולה לביתה, בהיותו אצלה שידלה אותו, יחד עם בעלה – הרה"ח ר' ישראל טופאז ע"ה שנמנה על חסידי חב"ד – לנסוע לליובאוויטש, לשיבת 'תומכי תמימים'.

בעולמה של ליובאוויטש

הגיע הנער לליובאוויטש וביקש להתקבל לשיבה, בעודו לבוש במדי הגימנסיה וסמל הגימנסיה על כובעו. המשפיע בישיבה, הרה"ח ר' שמואל גרונם אסתרמן ע"ה, סירב בתחילה לקבלו, בראותו אותו בתלבושת מוזרה זו. שילם פרץ בבכי, בהביעו את רצונו להיכנס לשיבה ולהתעלות בתורה ובעבודה.

לבסוף, התקבל ללמוד במחלקת הישיבה בעיר האראדישץ, הסמוכה לליובאוויטש, בהנהלתו של הרה"ח ר' שלמה זלמן הבלין ע"ה⁴. היה זה בקיץ תרס"א⁵, בהיותו כבן 16, בתקופה הראשונה להקמת הישיבה בהאראדישץ, שנועדה עבור בחורים הזקוקים ל"השגחה והתעסקות פרטי"⁶. מאוחר יותר, עבר ללמוד בישיבה בליובאוויטש.

בליובאוויטש, מצאה נפשו הטהורה את אשר ביקשה. ר' שילם נצמד למעיין החיים שנגלה לו וריווה את צמאוונו העז במי תורת הנגלה והחסידות. בשקידה נפלאה התמסר ללימודים ולעבודת ה' על-פי ההדרכה החסידית-חב"דית, ותוך זמן קצר כבר בלט בין האריות שבחבורת ה"תמימים" – בידיעותיו הרבות ובעבודתו את ה' בדחילו וברחימו, עד מיצוי הנפש.

בשנת תרס"ה כבר נמנה ר' שילם עם חברי 'ועד התלמידים' של הישיבה. כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע, מזכיר ביומנו בתארו את אירועי ראש-השנה תרס"ו⁷, כי סידר מנין מיוחד לאמירת תהילים אחר חצות לילה בבית-הכנסת הסמוך ל'אוהל' כ"ק אדמו"ר הצ"צ וכ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע – על-פי הצעת ר' שילם, כחבר ועד התלמידים.

הוא אף זכה לקירובים מיוחדים מאת הרבי הרש"ב. בשיחת שמחת-תורה תרס"ז⁸ (בה התברך ר' שילם וזכה בשחרור נסי מהצבא – ראה להלן ב'סיפורים') הורה הרבי הרש"ב

⁴ המשפיע - ספר זכרון לרש"ז הבלין (ירושלים, תשמ"ב) ע' קלט.

⁵ ראה ר' שילם ע' 8 הערות 12-13.

⁶ ראה כרם חב"ד גל' 3 ע' 182 ואילך.

⁷ יומן תשרי תרס"ו, נדפס בבית משיח גל' 245.

⁸ תורת שלום ע' 4-73.

לבנו, מנהל הישיבה, לקבץ את כל התלמידים ביחד אל מקום אחד, ואחר-כך שוחח עימם אודות כוונת ייסוד ישיבת "תומכי תמימים" ועל-כך שנמצאים בדורו של משיח. בין הדברים, כשהזכיר ביטוי מסוים, פנה אל ר' שילם ואמר לו:

נאר דו שי' [לם] דארפסט פארשטיין, וואס מען מיינט! [אלא שאתה שילם צריך להבין מהי הכוונה בזה!]

הרבי⁹ הרש"ב העריך אותו מאוד, ומספרים בשמו ביטויי הערכה בלתי-רגילים עליו, כמו "חוקר אלוקי". בהזדמנות אחרת העיד עליו שהוא "עסוק בתשובה עילאה".

ופעם אף התבטא עליו:

בשביל כאלה הייתה כוונת ייסוד תומכי-תמימים!

או בנוסח אחר:

בדוד [הרה"ח ר' דוד הורודוק'ער (קיובמן)], עליו העיד אדמו"ר הרש"ב שהוא "בינוני של התניא" [ובשילם הוצאתי את ה"קרן" מתומכי-תמימים, ושאר הבחורים הם ריווח נקי!]

על הקירוב שזכה לו בבית הרבי, וכן על גודל טרדתו בקיום מצוות בהידור, ניתן ללמוד גם מאיגרת (ה' ניסן תרס"ז¹⁰) בה מספר הרבי הרש"ב לבנו - ששהה אז מחוץ לליובאוויטש - על הנעשה בישיבה:

"הבחורים יחיו לומדים בטוב", כותב הרבי, "ומהם העוסקים בהכנת המיכלא דמהימנותא ובוררים החטי שמורה שלהם ביגיעה רבה ועצומה ובהרבה שאלות". כתוצאה מ'שאלות' אלו, היה צורך לשלוח מברק לכמה מקומות, "להודיע אם באפשר להשיג קמח שמורה". הרבי מוסיף שהבחורים "טרודים מאד" מהשאלות שהתעוררו על הקמח, ומספר:

לש[י]לם¹¹ נתנה כבוד אמי מורתי הרבנית תחיה מקמח שלנו, כי ראתה אשר נוגע לו בנפשו ממש

⁹ הבא לקמן - מביטאון חב"ד. נוסח הביטוי על ר' דוד ור' שילם: שם גל' 5-34, ע' 34

¹⁰ אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, חלק ד ע' רח.

¹¹ יתכן שכוונת הכתיב החסר לרמוז לענין השלימות והתמימות.

ה'חוזר'

"שלשה עשר חוזרים היו", כך כותב אדמו"ר הרי"ף, "אשר העמידו ענין חזרת המאמרים על בסיס נכון, וראויים לברכה ולזיכרון נצחי, בדברי ימי החסידים"¹². ביניהם כולל הוא את ר' שילם.

כבר בראשית שנת תרס"ו נמנה ר' שילם בין ה'חוזרים', שחקקו במוח זכרונם את מאמרי הרבי (כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע) בשעת אמירתם, וחזרו עליהם שוב ושוב. מאמרי חסידות רבים נשתמרו רק הודות ל'חוזרים'. עם הזמן, נעשה ל'חוזר' הראשי ועיקר חזרת המאמרים הייתה על-ידו.

כותב אדמו"ר הרי"ף ביומנו על שבת-תשובה תרס"ו:

בשעה החצי שתיים עשרה לילה נכנסתי לאולם הגדול, ומצאתי כי התלמידים מר שילם קוראטין ומר מרדכי חפץ חוזרים – מלקטים – את המאמר וסביבם יושבים ועומדים צפופים הרבה אורחים נוסף על תלמידי הישיבה, מהם אשר עוד קודם סעודת שבת ומהם אשר באו מהאכסניאות שלהם לשמוע את החזרה.

כשהלכתי לבית הטבילה טרם עלות השחר, הנה כבר ישבו להם התלמידים מר שילם ומר מרדכי ואתם עמם הרבה מהתלמידים וחזרו את המאמר שהכינו עצמם לכנוס להוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב נ"ע] על חזרה.

בשעה שמינית בוקר נכנסנו לחדרו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק לחזרה והחוזר הוא התלמיד מר שילם.

הפעם הצליח לנו החזרה, לבד זאת אשר זכינו לשמוע איזה ביאורים והסברים קצרים שהנני רושםם בזה – הנה לבד זאת זכינו לשמוע הארה כללית בענין התשובה.

כשבאתי לאולם הגדול לתפלת ערבית, מצאתי כי התלמיד מר שילם חוזר את המאמר 'שובה'. התלמידים והאורחים מהם יושבים ומהם עומדים על הספסלים ועל השולחנות ושומעים בהקשבה.

פעם ביקר בליובאוויטש חותנו של ר' שילם, הגה"ח הרב מנחם מענדל הילביץ ע"ה, ושמע כי ייתכן שהרבי יאמר מאמר חסידות. הוא התבטא אז: "כל עוד שילם בבית

¹² התמים חוברת ג', ע' לו [268].

- אני רגוע. שהרי בלעדי ייתכן שהרבי יאמר מאמר, אך בלעדי שילם - לא, כי ברגע שיוודע ברורות שהרבי עומד לומר חסידות ירוצו התמימים לקרוא לו...¹³.

בליל י"ט כסלו תרע"ג התקיימה התוועדות בביתו של בן הרבי, כ"ק אדמו"ר הרי"ץ, בין המתוועדים היה גם ר' שילם. וכך סיפר הרה"ח ר' רפאל נחמן ('פולע') כהן ע"ה¹⁴:

"בהתוועדות ההיא היה בן הרבי שמח מאוד. הוא לקח הרבה 'משקה' וגם ביקש מה'עלטרע' [הבחורים המבוגרים] שייקחו. בתוך הסעודה היה ר' שילם בגילופין קצת, כי לקח הרבה משקה, וביקש את בן הרבי שיאמר חסידות, שהרי "במסיבה חסידית צריך לומר חסידות". בן הרבי ענה: "נו, אָ ודאי, נו שילם חזר'ט טאַקע חסידות! [בוודאי! שילם, אכן, חזור חסידות!]", אך ר' שילם אמר שאינו יכול לחזור חסידות. ביקש הרבי את ר' אלתר שימחוביץ שיחזור אך הוא ענה שאינו זוכר.

"בסופו של דבר חזר ר' שילם את המאמר של השבת האחרונה. באמצע חזרתו הפסיק מספר פעמים ושאל את בן הרבי "מה הפירוש כאן ואיך הפירוש כאן", ובן הרבי הסביר לו באריכות".

עובד'

את תפילתו ו'עבודתו' של ר' שילם, תיאר הרה"ח ר' נחום שמריהו ששונקין ע"ה בזכרונותיו¹⁵:

"באולם הגדול התחילו כבר ללמוד וקול תורה אדיר, של המון התלמידים הלומדים בשקידה, ניסר בחלל. אך, פה באולם הקטן, עמד מספר מסוים של תלמידים, פניהם אל הקיר ומתפללים מקירות לבם.

"מכל הצעירים העובדים המאריכים בתפילתם, שעמדו ליד הקיר והתעמקו במחשבתם, הצטיין במיוחד "שילם דיסנר". אל נא יתרעמו עלי הקוראים, שאיני מכתירו בתואר הראוי לו, שהרי בליובאוויטש עסקינן, וליובאוויטש בטבעה וחוושה החסידותי, לא הורגלה ולא אהבה תארים. אדרבא, היא הרחיקה את התארים, ושם היו קוראים כל אחד בשמו ובשם עירו. שילם, היה מהעיירה דיסנר ולכן קראוהו שילם דיסנר.

¹³ כפר חב"ד שבהערה 3.

¹⁴ שמועות וסיפורים חלק ראשון, ע' 5-134. וראה ר' שילם ע' 36 הערה 89.

¹⁵ זכרונותי ע' 43 (מהדורת תשע"ג).

"שילם היה בטבעו בעל מרה לבנה בטבעו וההעמקה באה לו ביגיעה עצומה. קשה היה לו להתעמק וקשה היה לו לרכז מחשבותיו. בעמדו בתפילה היה ניכר בו שהוא מייגע ומטריד את מוחו במאוד, אבל ברוב עמל ויגיעה הרגיל את נפשו בזה.

"אך לאחר התפלה לא היה ניכר עליו שום דבר. עבודתו לא בלטה והיה מעורב מאד עם הבריות ובר דעת גדול בנגלה ובחסידות. כאשר נשא-ונתן באיזה ענין, הן בנגלה והן בחסידות, היו דבריו מוטעמים מאד וערבים לאוזן השומע. הייתה לו הבנה בהירה וכח שכלו היה חזק כדי לברר היטב כל דבר מסובך, וכאשר רק העמיק באיזה דבר, ומכל שכן בתפלה - הייתה העמקתו כל כך עזה עד שלא ראה ולא ידע מהנעשה אף בד' אמותיו".

סיפר ר' פולע כהן על אופן תפילתו של ר' שילם, כאשר היה למשגיח ומשפיע בישיבה¹⁶:

"שילם היה מאריך בתפילתו. מקום תפילתו בקביעות היה ב'זאל הגדול' על יד הכניסה, מקום בו תולים את המעילים. היה לו ניגון מיוחד בתפילה, ומי שהיה שומע את תפילתו לא היה יכול להיפרד".

נישואיו

בקיץ תרס"ה, אחרי חג השבועות, בא ר' שילם בברית הנישואין עם זוגתו מרת גוטא ביילא ע"ה, בתו הבכורה של הגאון החסיד הרב מנחם מענדל הילביץ ע"ה, רבה של זעמבין¹⁷. בנישואיו היה ר' שילם כבן 23. הכלה, הייתה צעירה ממנו בחמש שנים¹⁸. היא הייתה אשה משכלת, כיאה לבתו של הרב הגאון מזעמבין, שהתפרסם כבעל תפיסה מהירה ושקדנות נפלאה, ובנוסף לכך החזיק בביתו אוסף ספרים מרשים.

מרת גוטא ביילא התייחסה לגדולי חסידי חב"ד במשך הדורות, הן מצד אביה, שהיה מצאצאי החסיד ר' שלמה רפאל'ס, מפרנסי העיר וילנא שהפך לאחד מגדולי חסידי אדמו"ר הזקן; והן מצד אמה, הרבנית נחמה, שהייתה בתו של רבה הקודם של זעמבין, החסיד המפורסם ר' אברהם לנדא מזעמבין ("ר' אברהם'קע זעמבינער"), שהיה נכדו של החסיד ר' זלמן קורניצער, מתלמידיו המפורסמים של

¹⁶ ליובאוויטש וחייליה ע' 78.

¹⁷ ר"י גייקובסון, זכרון לבני ע' לא.

¹⁸ נולדה לערך בשנת תר"נ, שכן לפי עדות בנה ר' שניאור זלמן ע"ה, הייתה בת 83 בפטירתה בשנת תשל"ג.

אדמו"ר הזקן ב"חדרים" שייסד. [עוד על מרת גוטה ביילא ומשפחתה – בפרק מיוחד לקמן].

לאחר נישואיו, למד ר' שילם בכדי להיסמך להוראה¹⁹. תחילה התגורר הזוג הצעיר בזעמבין, אך ר' שילם לא היה יכול להתנתק מהישיבה וחזר כעבור זמן לליובאוויטש²⁰, בה התגוררו בסמיכות לישיבה.

סיפר ר' נחום שמריהו ששונקין²¹:

"שילם נשא אישה ויצא לאוויר העולם, אך "עבודתו" לא נשתנתה. כאשר בא לליובאוויטש בפעם הראשונה אחרי נישואיו, ראה אותו הרבי ושמח מאד, כי בהיותו בישיבה טרוד בעבודתו, לא הקפיד על מראהו החיצוני, וכעת, כאשר בא בלבושים יפים ונקיים, כיאות לאיש מסודר, נהנה הרבי מאד".

משגיח על דא"ח

לאחר שגדל והתעלה בתורה ובחסידות, מונה ר' שילם למשגיח על לימוד החסידות ומשפיע בישיבה. גם אז לא התנשא על תלמידיו ולא על כל אדם, אלא התנהג בענוותנות מפליאה, נוח לבריות ומצניע לכת עם ה' אלוקיו.

מסירותו ואהבתו לתלמידים הייתה בלתי רגילה. גם כשהייתה שמאלו דוחה הייתה ימינו מקרבת. פעם העניש תלמיד שסרח בשלילת אחת הארוחות, בהתאם לתקנות הישיבה. כשהגיע הביתה ביקש מאשתו לגמול אתו חסד ולדאוג שהלה יקבל ארוחתו באופן "בלתי רשמי", מבלי ידיעת המשגיח, כביכול. הוא סיפר לה שתלמיד זה - שלא כאחרים - לא יהיה מסוגל להשיג לעצמו דבר-מה לאכול, ולכן עלול הוא לרעוב חלילה.

ר' שילם סעד את תלמידיו בזמן מחלתם ודאג להם, ויחד עם זאת היה מסור גם לביתו, לאשתו ולילדיו.

כך מתאר זאת ר' נחום שמריהו ששונקין בזכרונותיו:

"לאחר זמן מינה הרבי את שילם למפקח על לימוד החסידות בישיבה. שילם מסר את עצמו לעבודה זו בכל נימי נפשו, ובאהבתו היתרה לאחיו התמימים, דיבר על

¹⁹ לעיל הערה 17.

²⁰ כפר חב"ד שבהערה 3.

²¹ זכרונותי ע' 47.

ליבם והשפיע עליהם להביא את לימוד החסידות שלומדים אל הפועל ודבריו היוצאים מלבו הטהור היו נכנסים ללב התלמידים. כל התלמידים אהבוהו אהבה עזה, ובימיו נתעלו תלמידי האולם הגדול במעלה העליונה".

על התקופה בה נתקבל לשמש כ"משגיח" ועל השינויים שחולל בישיבה במסגרת תפקידו זה, סיפר תלמידו הרה"ח ר' ישראל ג'ייקובסון ע"ה בזיכרונותיו²²:

"בחורף תרע"ב התקבל ר' שילם למשגיח על חסידות. באותה שנה כבר הייתה עומדת הבימה באולם עבור המשגיחים והיו יושבים כל אחד על שולחן שלו, שולחן של חסידות לצד צפון ושל נגלה לצד דרום. עד אותו החורף שימש ר' שמואל גרונום כמשפיע בישיבה, אלא שאז חלה בעיניו²³ והוכרח לנסוע לזמן ארוך להתרפאות.

"היו פעמים שלא היינו ללימוד חסידות והלכנו בהיחבא ללמוד נגלה. פעם גם קמנו בהשכמה, בשעה 2 אחר חצות הלילה, התפללנו תיכף וישבנו ללמוד כל היום - זה היה בערב-שבת בקיץ - עד זמן קרוב לכניסת השבת.

"בעיני המשגיח ר' שילם נפל חשד, אולי אין אנו חפצים ללמוד כלל ומה אנו יכולים לעשות. היו עוד תלמידים שלא מסרו עצמם ללימוד החסידות כראוי, ובתחילת שנת תרע"ג סודר שבחורים אחדים מהקשישים ילמדו עם הצעירים.

"בשנת תרע"ג כבר ניכרו פעולותיו של שילם בהנהלת הישיבה: נתחזק עניין שמירת הזמן בין התלמידים, גם בלימוד הנגלה, והבחורים היו "מונחים" בעניין, בנגלה או בחסידות, ונתרבו ספסלים בבית-המדרש.

"באותה שנה הייתה חבורה של תלמידים שהיו מקילים בענייני הסדרים ולא הייתה אצלם קבלת עול כראוי ל"תמים". תיכף אחר לימוד החסידות היו עומדים להתפלל במניין במהירות, גומרים את התפילה במשך שלושים וחמש או ארבעים דקות, הולכים לאכול ובאים בזריזות ללימוד הנגלה.

"הייתה אי שביעות רצון מהנהגתם זו ור' שילם דיבר על זה עם הרבי, שאמר שאין צריך ריבוי תלמידים במספר של מאות ומסתפק הוא במספר של עשרות שיהיו כראוי להיות. את התלמידים הנ"ל גרשו מהישיבה ועבר שבוע או יותר, עד אשר לאחר ריבוי הפצרות נתקבלו חזרה (כמדומני חוץ מאחד), כשהם מבטיחים להיטיב את דרכם.

²² זכרון לבני ישראל ע' לא-ב, מב.

²³ על פרטי המחלה ראה בכפר חב"ד שבהערה 3.

"בשנת תרע"ד עורר ר' שילם את התלמידים הקשישים - אליהו ייכיל סימפסון, אברהם פריז, משה מרדכי ונטע פינסקי וירוחם גרליק - והיו לומדים י"ב שעות ויותר ביום בספר 'אמרי בינה'.

"עמי דיבר ר' שילם על-דבר לימוד ספרי אדמו"ר האמצעי ואמרתי לו שלפי דעת מספיק טוב עבורנו ללמוד מאמרי והמשכי הרבי, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב, המבארים ענייני חסידות באופן נפלא בהסברים עמוקים וברורים. הוא הציע לפני שאברר לפניו עניין בחסידות בנושא "כל אשר חפץ גו' עשה" - "ובדבר ה' שמים נעשו", על-פי התירוצים במקומות השונים באופנים הנראים כסותרים. אחרי כמה ימים דברתי עמו ושחוק של קורת רוח נראה על פניו כאומר 'נצחוני בני'..."

ור' פולע כהן סיפר²⁴:

"אחרי פסח תרע"ב, כשהגתי ליובאוויטש עם כיתתי משצעדרין - שבעה עשר תלמידים כבני חמש-עשרה - סידר אותנו ר' שילם אצל משפיעים שונים. כעבור זמן-מה הוציא שישה תלמידים מכיתות שונות וסידר שכל אחד ילמד עם בחור קשיש. אצל המשפיעים למדו בדרך כלל 'לקוטי תורה' ו'שורש מצוות התפילה' של הצמח-צדק, וכן את מאמרי הרבי והקונטרסים שלו. מפעם לפעם היה המשגיח ר' שילם בוחן את התלמידים על מה שלמדו, וכן ב'תניא'.

"בזמני הגיע רק פעם אחת המנהל-פועל של הישיבה, כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע, לבקר באולם הגדול בשעת לימוד החסידות. הוא הלך סביב השולחנות והתעכב ליד כמה מהם, כולל זה שלימדו למדתי עם חבר בשם פייוול. לפי הוראת המשגיח ר' שילם למדנו אז את המאמר "תקעו תר"ן". אחר סיבובו בין הבחורים עלה המנהל על הבימה, עליה ישב המשגיח ר' שילם, ודיבר עמו.

"אחרי שהלך קרא לנו ר' שילם וסיפר שהמנהל התעניין במצבנו ואמר שברצונו לבחון אחד מאתנו. ר' שילם אמר לנו שלדעתו ילך פייוול, שהיה קצת חלש, בכדי להראות שגם הוא יודע. כשאמרתי לו שגם לי מתחשק ללכת, אמר: אייעצך שמקודם ילך פייוול, ואחרי כרבע שעה תכנס גם אתה. וכן עשינו."

הרה"ח ר' אברהם דרייזין (מאִיאָרער) ע"ה סיפר²⁵, שפעם קרא ר' שילם לר' יהודה עבער [הי"ד] - הוא התקבל ללימודים ב'זאל' בקיץ תרע"ו, בהיותו בן 15 - וביקשו לחזור 'תניא' בעל-פה. כמדומני שהיה מדובר על כל ה'תניא'. היות והיה מדובר בתלמיד בעל כשרונות יוצאים מגדר הרגיל שהצליח לעמוד במשימה שהוטלה

²⁴ ליובאוויטש וחייליה ע' 80-79, 91.

²⁵ לר' אורי שי' הולצמן - ברשימותיו.

עליו תוך זמן קצר, תבע ממנו ר' שילם להתאמץ: הוא דרש ממנו ללמוד את ה'תניא' באותיותיו... (כפי שנהוג היום, אבל בתקופה ההיא לא היה זה דבר רגיל).

"בדבר הזה", סיים ר' אברהם, "תבע ר' שילם מאחרים את אשר תבע מעצמו – התאמצות. כך היה בשעה שהיה חוזר את מאמרי הרבי שהיה מתאמץ בכל כוחותיו לחזור את המאמר ב'לשון הרב'".

סיפר גיסו של ר' שילם, הרב אלתר הילביץ ע"ה²⁶:

"לקראת שבועות תרע"ד לקחני אבי עמו לליובאוויטש. הייתי אז ילד צעיר, כבן 8, אך דמותו של גיס ר' שילם לא משה מנגד עיניי. הוא ישב ליד שולחן במרכז אולם הישיבה והיה שקוע במחשבה. לפעמים היו יכולים להבחין שהוא לא נמצא בעלמא דין. במחשבותיו הוא נמצא בעולמות עליונים.

"הוא גם השגיח על לימודי החסידות ויחד עם זאת לא התנתק ממחשבותיו. כשהתבגרתי יותר הבנתי - וזו היא דעתי הפרטית - שזה היה לגביו חלק מההשגחה. הוא רצה שהתלמידים יראוהו במצב כזה ויבינו מה פירושה של "השגחה" ומה פירוש להישאר צמוד למחשבה. אין נתק ביניהם.

"ברגע שהיה צריך להגיע לישיבה, הרי שהבית, ולא רק הבית, אלא העולם כולו - לא היו קיימים".

כמחנך, התמסר ר' שילם לתלמידיו ודאג להם לכל צרכיהם. תלמידו, הרה"ח ר' עזריאל זעליג סלונים ע"ה, סיפר על דאגתו של שילם כלפיו²⁷:

"נסעתי מארץ-הקודש לליובאוויטש בעודי בחור צעיר, ללא מסמכי-זיהוי משלי (נכללתי במסמכים של אמי), דבר שהיה רגיל באותם הימים. כאשר פרצה מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ד, השתנה המצב, ואדם שנתפס ללא תעודות נחשד בריגול.

"המשגיח - ר' שילם - דיבר בדאגה עם הרבי אודותיי. אך הרבי הרגיעני: "זעליג וועט בלייבן גאנץ. ער איז דאך דעם מיטלען רבי'ס אן אייניקל!" [זעליג לא יוזק. הוא הרי נכד אדמו"ר האמצעי!]"

²⁶ כפר חב"ד שבהערה 3.

²⁷ מגדל עז (תש"מ. תשס"ח (תדפיס)) ע' רכו.

ישראל איסר גוטין ע"ה, הגיע בשנת תרע"ה ללמוד בליובאוויטש, והוא בן שלוש-עשרה. לימים, תיאר בזכרונותיו את הרושם העז שעשתה ליובאוויטש בנשמתו, ובכללה גם דמותו ופעלו של ר' שילם²⁸:

"ביום השבת אהבתי לשמוע מפי ר' שילם את הווריאציות החב"דיות שלו בזמן התפילה, ביחוד בזמן קריאת-שמע. בווריאציות אלו הייתי מרגיש איך הוא מתרפק ומתחנן לפני הקב"ה. לפעמים היו עיניו זולגות דמעות, ואני הייתי נרגש מהאמיתות שבתפילתו.

"ר' שילם - יהודי בגיל-העמידה, עם הדרת-פנים ועם זקן שחור. בזמן ההתוועדות היה אומר תמיד, שכל יהודי צריך להרגיש את עצמו מאושר בזה שהוא יהודי, ומי שאין לו הרגשה כזאת אינו ראוי שהאדמה תישא אותו על גבה. היה קם מהשולחן כשפניו מביעים שמחה ואושר, רוקד עם הבחורים ושר.

"אחרי-כן היה יושב על השולחן ומדבר על סוד הצמצום ואיך שהכל הבל לגבי האין-סוף. את הרעיון הזה היה מבטא בניגונים אלו.

"הוא היה מסביר שאת האין סוף יכולים להרגיש על-ידי התבוננות בגדולתו ורוממותו, שהוא יש המוחלט, וגם על-ידי נגינה, ביחוד בעת התפילה, והיה שר את הווריאציות החב"דיות שלו החמימות, העדינות והנאצלות".

משפיע

בעת היותו משגיח, היה ר' שילם גם משפיע לחסידות בישיבה. הרה"ח ר' שמואל גרונם אסתרמן ע"ה, שהיה המשפיע של ר' שילם, רצה לרמוז פעם שתלמידו ר' שילם השיג אותו בהרבה. המשיל עליו את המשל בתרנגולת שדגרה על ביצת ברווז. כשהגיעה התרנגולת עם אפרוחיה לשפת האגם החל הברווזון לשוט הרחק מאמו התרנגולת...

סיפר ר' אברהם דרייזין (מאִיאָרער)²⁹:

"כשם שבשאר דברים דרש ר' שילם מתלמידיו התאמצות, הרי שכן גם בנושא התפילה. תפילתו שלו עצמו הייתה דוגמא נפלאה להתאמצות. ראו זאת בשעה

²⁸ בספרו כור עוני, תשל"ט, ע' 154 ואילך. בספרו מופיעים תווי הנגינים אותם, לפי תיאוריו, נהג ר' שילם לנגן.

²⁹ לר' אורי שי' הולצמן - ברשימותיו.

שהיה מתנענע בחוסר מנוחה תחת טליתו כשהוא חורק בשיניו מרוב התאמצות הבאה מהתרכזות בתפילה.

"פעם ניגש אליו אחד החסידים הקשישים - כמדומני היה זה הרב מפולטבה, הרה"ח ר' יעקב מרדכי בזפלוב ע"ה - שהתפעל מצורת התפילה הזו, ושאל אותו: אמור לי במה התפללת היום? כוונתו כמובן הייתה, איזו התבוננות הייתה לך בעת התפילה...".

בזכרונותיו, מספר ר' ישראל ג'ייקובסון על התוועדותיו של ר' שילם³⁰:

"מאופן עבודתו בישיבה - אחר שהתקבל למשגיח - ו"עבודתו" בתפילה, וכן מאופן דיבוריו בהתוועדות, ראו "אז עס איז א איד א עובד" [שזהו יהודי "עובד"], המתייגע בלי שום 'קולא' והחזקת טובה לעצמו. באופן כזה הוא גם תבע מהזולת לנהוג.

"כמעט בכל ליל שישי, ולפעמים רק פעם בשני שבועות, הייתה נערכת התוועדות אצל המשפיעים, משעה 11 בלילה עד קרוב לאור היום. זכורני שבהתוועדות אחת בבית המשגיח ר' שילם (כמדומני בראש-חודש אדר תרע"ד) הוא דיבר אודות ישות מלימוד, ובפרט מלימוד יורה-דעה על מנת להשיג סמיכה להיות מורה הוראה. בין הלומדים יורה-דעה היו גם "חסידישע בחורים" ואמר להם ר' שילם במליצה חסידית:

"הלומדים על-מנת להיות רבנים הם "מוכרי שמרים", כי אז ברוסיה היה נהוג בכמה עיירות שאחת מההכנסות של הרב הייתה ממכירת שמרים, והשמרים הלא מחמיצים ומגביהים את העיסה ומבואר בחסידות שחמץ מורה על ישות והגבהה...".

"בשנת תרע"ה היה צריך אחד מחברי לנסוע להתייצב לגיוס והיה ספק אם יעלה בידו לחזור לישיבה. השתדלנו לסדר התוועדות ובקשנו את ר' שילם שיתוועד. ר' שילם אמר שהוא לא מרגיש טוב והציע לנו לבקש את ר' זלמן הבלין, שהגיע אז מחברון לליובאוויטש ונשאר בה מפאת המלחמה. כמקום להתוועדות הציע לנו ר' שילם את ביתו והזמן נקבע לליל שישי אחרי סדר חסידות. תנאי התנה עמנו ר' שילם שהתוועדות תהיה בהצנע, כי בתקופה ההיא אסרו הרופאים על המשפיע ר' שמואל גרונם לשתות יי"ש (בגלל המחלה בעיניו) והיה קשה לו להתוועד.

"בליל שישי אחרי לימוד החסידות, בשעה 11, הלכנו בהצנע לביתו של ר' שילם. היינו בהתוועדות שלושה בחורים, ר' שילם ור' זלמן. ההתוועדות הייתה בהתעוררות גדולה. כאשר ראו התלמידים בישיבה שאנו נפקדים מהאולם הגדול -

³⁰ זכרון לבני ישראל ע' לא.

כדרכנו להיות נעורים בליל שישי - החלו לחפש אחרינו, אך לא מצאונו, שכן סידרנו את ההתוועדות במטבח ביתו של ר' שילם, שעמד באמצע הבית לצד החצר (ששם היה נחל קטן). רק שני תלמידים מצאו את מקום ההתוועדות באמצע הלילה ונכנסו. ר' שילם הצטער שאין תלמידים נוספים.

"נושא אחד שנשאר בזיכרוני ממה שדיבר בהתוועדות: עניין החסידות הוא להוציא את נקודת היהדות הפנימית שלמעלה מטעם ודעת. חסידות חב"ד הביאה את הדרך איך להוציא לגילוי את הנקודה הזו, שתהיה בגילוי בפנימיות בכוחות האדם. כל רבי בכל דור הביא את העניינים בערך כוחות הפנימיים של שכל ומידות של דורו, שיוכלו גם הם, בכוחות השכל והמידות שלהם, לגלות את הנקודה הנ"ל ולהיות "פנימיות" דיקע חסידי' שע אידן", כל אחד לפי מצבו. ההתוועדות נמשכה עד שעה 6 בבוקר.

"בהתוועדות אחרת שהייתה באחד מלילי שישי של חודש שבט אותה שנה, בשעה שתיים בלילה, אחרי שר' שמואל גרונם ור' זלמן כבר הלכו, נשאר ר' שילם להתוועד ודיבר הרבה על ההבדל שבין 'חיצון', 'חיצוני' ו'פנימי'³¹. גם ההתוועדות הזו נמשכה כמעט עד הבוקר.

"שנים רבות אחר-כך, בהתוועדות שהייתה בארצות-הברית לפני ראש-השנה תרפ"ט, כאשר כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ"צ) נ"ע הגיע לביקור, השתתף גם הרה"ח ר' אברהם פופאק ע"ה. הוא בכה במרירות וכולנו הבנו מדוע, שכן היה זה זמן רב אחרי שעזב את ליובאוויטש. הוא ניגן ניגון שעדיין זכר מן ההתוועדויות עם המשפיע ר' שילם והעלה זיכרונות נפלאים מתקופתו".

בחסידות מבואר ש'שור', 'כבש' ו'עז' הם שלשה מיני נפש-הבהמית: שור נגח יש בו עדיין קדושה ואפשר לתקנו בקלות; כבש הוא בעל תאוה; ועז קשה מכולם, שלא אכפת לה כלל מענייני קדושה והיא עומדת בתוקפה ואינה מתפעלת משום דבר. פעם התוועד ר' שילם על-כך, שכן צריך להיות בקדושה, שצריכים להיות חזק ועיקש, כאותה עז, ולא להתפעל משום דבר³².

³¹ תוכן הדברים - מפי השמועה: ישנו 'פנימי' שעובד את ה' בלי התפשטות ובלטות ומונח כולו בענין, וישנו 'חיצוני' שאף הוא עובד את ה', אך עושה זאת בהתפשטות ולא מקפיד שעבודתו תהיה בלי 'בליטות' ואפשר שיהיה גם באופן שאינו 'מונח' בעבודת ה' שלו לגמרי - עליו מוטלת העבודה להפוך מחיצוני לפנימי. אך ישנו ה'חיצון', שיש לו פניות בעבודת ה', ונוגע לו מה יחשוב הזולת וכו', והוא לגמרי אפוסטער כלי [כלי ריקן]... (ל.ה.).

³² ר' פולע כהן, ליובאוויטש וחייליה ע' 78.

תלמידו, הרה"ח ר' יהודה חיטריק ע"ה, סיפר³³:

"דרכו של ר' שילם בהתוועדויותיו הייתה לתבוע מהתלמידים בעניינים פרטיים. הוא היה מדבר עם כל תלמיד על הפרטים בהם עליו להיטיב את דרכו, אם במה שאירע בהיותו על ספסל הלימודים, או על האופן בו התנהג בעת נסיעתו לביתו, ובכך מעמיד היה את מושפעיו על דרך החסידות.

"כן היה מדבר בעניינים כלליים, השייכים אל התלמידים הקשישים יותר, תובע מהם את ה'בכך', להיטיב את המעשה אשר יעשו. דבריו היוצאים מן הלב היו נכנסים ללבבות התלמידים, וכמה אף הורידו דמעות".

עבודתו של ר' שילם בישיבה, כמשגיח על לימודם של אחרים, מנעה ממנו להשקיע כל כולו בלימוד החסידות לפי כישרונותיו. באיגרת מעניינת שכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בשנת תרד"ע, העוסקת בהתעוררות ללימוד החסידות, מסופר על שיחה שהייתה לו בעניין עם הרב מפולטובה, הרה"ח יעקב מרדכי בזפלוב ע"ה:

הרב בזפלוב טען שלפי דעתו סיבת ההתעממות בלימוד החסידות היא מפני שלא ניתנת לאברכים יכולת להתפתח בעניין זה, אף שתודה-לאל ישנם "כמה אברכים שיש להם חושים טובים בדא"ח, ואם היו עוסקים בזה ובמנוחת הנפש היו מגיעים בזה למעלה עליונה בעזרתו ית', אך מצבם גורם להם שאינם עוסקים בזה כפי הדרוש להם לעסוק, וממילא מתעממים ונעלמים החושים והנחות".

לדוגמא מוזכרים באיגרת זו שני אברכים - מבחירי התמימים בעת לימודם בישיבה - שירדו מרום מעלתם הקודמת בלימוד החסידות. האחד נתמנה לרב (ובמילא "ממעט בעסק החסידות, ומי יאמר לעסוק בעמקות כאשר היה עוסק בזה בהיותו בליובאוויטש וגם בשנים הראשונים אחר חתונתו, בלתי ספק הוא שבאופן כזה אינו עוסק עתה וממילא מתעלם הכח בזה, ומסתפק בלימוד השטחי הן לצורך עצמו והן ההשפעה אל הזולת ואין הענין מתרבה ומתגדל אצלו אדרבה כו") והאחר התעסק בקבלת משרת שוחט ודאוג היה על מצבו (ובמילא "איזה התגלות הכחות יכול להיות אצלו בעסק החסידות הדורש נתינת הנפש אל זה כו"). ועוד מוזכר שם:

וכן גם ר' שילם יחי' אם כי אין לו טרדות כאלו, ומשום-זה באמת לפי השערתי הוא עומד כעת בעומק ענין החסידות יותר מהנ"ל, מכל מקום הרי טרוד הוא במלאכתו ואין מלאכתו עסק החסידות, אשר באם היה זאת מלאכתו - בעזרתו ית' - היה בו הצמיחה יותר. . . ומובן הדבר היטיב שבאם היה באפשר שהאברכים

³³ רשימות דברים חלק א ע' שכג.

**המסוגלים לעסק החסידות יהיה ביכולתם לעסוק בזה בלי שום מניעה ועיכוב,
היה הענין - בעזרתו ית' - בהתגלות גדולה...**

במוצאי שבת, אור לכ"א כסלו תרע"ג, נערכה התוועדות באולם הישיבה בליובאוויטש עם אדמו"ר הרש"ב נ"ע. בתוך ההתוועדות אמר הרבי לר' שילם: "הנני יודע מה שנעשה מסביב לי. ישנם מחייכים. שלא יהיה איכפת לך, אור החסידות ישא [יתקן] את הכל". כמו כן אמר לו כמה דברים בלחישה. מה אמר, לא גילה ר' שילם, באומרו שזהו סוד. רק ליחידי סגולה גילה³⁴.

בעת מלחמת העולם

סיפר ר' פולע כהן³⁵:

"עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, בחודש מנחם-אב תרד"ע, החל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לשלוח בקביעות מניין בחורים, עם המשגיח ר' שילם בראשם, אל ה'אזהלים' בליובאוויטש, לקרוא שם פדיון-נפש עבור עם ישראל בקשר למלחמה. הבחורים היו הולכים לשם ממש בכל יום (היו מתחלפים והיה סדר בזה). ר' שילם ציווה לנו שאת הפ"נ שיקראו יחזירו לו אחר-כך (שלא כפי הנהוג בדרך כלל לקרעו ולהשאירו על הציון הקדוש). כאשר הגיע תורי, ביקשתי רשות מר' שילם להעתיק את נוסח הפ"נ, והרשה לי.

"בזמן המלחמה³⁶ פרצה בליובאוויטש מחלת ילדים (דיפטריה) לא-עלינו. כמעט לא היה בית שלא היה בו חולה. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לא היה אז בליובאוויטש וכתב שיגזרו תענית ויאמרו סליחות לתחלואי ילדים. הנני זוכר שהמשגיח, ר' שילם, אמר את הסליחות לפני העמוד".

המהלכים המדיניים שנוצרו עם מלחמת העולם הראשונה, כאשר הצבא הגרמני מתקרב לגבול רוסיה, הניעו את כ"ק אדמו"ר הרש"ב ומשפחתו לעזוב את ליובאוויטש, שכן היה חשש שהרוסים וכן הגרמנים יקחו עמם כ'ערבון' אנשים חשובים. את ליובאוויטש יצאו בתחילת שנת תרע"ו, בי"ח מרחשוון, ובכ"ח בו הגיעו לרוסטוב השוכנת בעומק רוסיה.

³⁴ ר' פולע כהן, שמועות וסיפורים חלק ראשון ע' 134.

³⁵ שמועות וסיפורים חלק ראשון ע' 115.

³⁶ ליובאוויטש וחייליה ע' 14.

ר' שילם, שנשאר עם הישיבה בליובאוויטש, המשיך להיות אחראי גם על ההשגחה במחלקות שבעיירות אחרות, כפי שעולה מאיגרת כ"ק אדמו"ר הרש"ב³⁷:

בדבר אלטר [ר"א שימחוביץ, שהתעתד לנסוע לשצעדין בקיץ תרע"ז] אמרתי . . שיסע לליובאוויטש, בכדי שימסור לו ר' שילם מה שיודע משם וכל הענינים...

'תשרי' הראשון ברוסטוב

סיפר ר' יהודה חיטריק, שהיה אז מתלמידי ה"אולם" שתחת השגחתו של ר' שילם³⁸:

"לקראת חודש תשרי תרע"ח התעוררה דאגה בקרב הבחורים אין להגיע לימים נוראים וחודש תשרי אל כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ברוסטוב.

"בחודש אלול קיבל ר' שילם מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע סכום של אלף רובל, בצירוף מכתב בו נאמר שהסכום הזה מיועד עבור תלמידי הישיבה שיגיעו לרוסטוב. היות ובמכתב לא פורט איזה בחורים יבואו, שיער ר' שילם שבוודאי הכוונה לכל התלמידים המבוגרים הלומדים ב'אולם הגדול'.

"קרא ר' שילם לבחורים והודיע על הסכום שהגיע. מאחר וב'אולם' למדו אז מאה תלמידים ומחיר הנסיעה מתחנת הרכבת הסמוכה לליובאוויטש (שבעיר רודניא) עד רוסטוב עלה עשרה רובל, לצד אחד של נסיעה, החליט ר' שילם לחלק את הסכום בשווה לכולם, לכל תלמיד עשרה רובל.

"כך הגענו לרוסטוב, קודם ראש-השנה, מאה בחורים. והנה אנו רואים שהזמינו חדר עבור עשרה בחורים... מלבדנו הגיעו עוד תלמידים ממקומות רבים בהם היו מפוזרים (מפני עין הרע) כמו בחרקוב, חרסון, ראמען, ועוד חסידים עניים ממקומות רבים שלא היו להם אמצעים לשכור אכסניה. כולנו התאכסנו בחדר ההוא ובאכסדרה הסמוכה, וחינו - כמאמר העולם - "ווי א הערינג אין פעסל [כמו 'הרינג' בחבית]..."

"כשבאנו לרוסטוב אמר כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע לר' שילם שלא כיוון אל דעתו, כי כוונתו הייתה שיבואו מליובאוויטש רק עשרה בחורים וכל אחד יקבל מאה רובל, סכום שיספיק עבור הוצאות הדרך, ההוצאות היום יומיות והוצאות הימים-טובים, אבל מה שנעשה נעשה".

³⁷ אגרות-קודש שלו כרך ה' ע' קיג.

³⁸ על-פי ספרו רשימות-דברים.

מעט מאירועי אותו חודש נשמר בזיכרונותיו של ר' ישראל ג'ייקובסון³⁹:

"בהתוועדות שלפני הקפות בליל שמחת תורה תרע"ח לקח ר' שילם הרבה יי"ש. שיחת הרבי באותה התוועדות נדפסה ב'תורת שלום' וישנן בה הרבה שאלות שנשאל הרבי מ"אחד". השואל שהרבה לשאול היה ר' שילם, וזכורני שבקשר אליו אמר הרבי את ההערה שנדפסה בתחילת השיחה ("אחד שתה משקה ובכה, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א...").

"ההתוועדות הזו נמשכה עד הבוקר, ואחרי השעה 9 בבוקר ברכו ברכת המזון. ר' שילם, שישב ליד השולחן, היה עדיין מבושם והרבי לא הלך ממקומו אלא אמר שייראו שיברך ברכת המזון. אמרו לשילם שיברך והוא להתחיל לומר את הפסוק הראשון של 'שיר המעלות' ונשתתק. אמרו לו שוב, ושוב התחיל את הפסוק הראשון, כך כמה פעמים. אחר-כך החל לומר "רבותי מיר וועלן בענטשען" ושוב שתק. אמרו לו שיתחיל לומר 'ברוך אתה', אך הוא המשיך את הנוסח "ברשות אדוננו מורנו ורבינו...". במשך כל הזמן נשאר הרבי יושב ליד השולחן, עד שר' שילם גמר את ברכת "הזן את הכל".

באותו החג, שמחת-תורה, אמר כ"ק אדמו"ר הרש"ב מאמר חסידות המתחיל "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש". בשנת תש"ט, כשערך את 'מפתח ספרי מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב', רשם הרבי נשיא דורנו על מאמר זה שהוא "מעין שיחה. - לא נמצאת אלא הנחה מר' שילם ז"ל". העתקה מהנחה זו נדפסה בשנת תשד"מ בהוספות לספר המאמרים תרע"ח.

אחרי שחזרו התלמידים מרוסטוב, התקיימה בליובאוויטש התוועדות עם ר' שילם. בין הנוכחים היה גם תלמיד אחד שלא הגיע לרבי לרוסטוב, שכן כאשר קיבל את עשרת הרובלים שהגיעו מהרבי בחר לקנות בהם נעליים חדשות ומגפיים, נסע לביתו למשך חודש תשרי ועתה חזר לישיבה ללמוד. בתוך ההתוועדות אמר לו ר' שילם:

"זה שלא נסעת לרוסטוב וזה שקנית לך נעליים ומגפיים, אין ליבי עליך, בוודאי היית מוכרח לזה. אבל עיקר הקפידה בליבי הוא, שבוודאי חשבת ושקלת בדעתך משך זמן מה עדיף, לנסוע הביתה או אל הרבי, ואיך לנסוע, בנעליים ישנות או בחדשות - בזה הייתה תקועה מחשבתך ועל-זה דווה ליבי: שבחור תמים שכמותך תהיה מחשבתו בעניינים כאלו!..."⁴⁰

³⁹ זכרון לבני ישראל ע' סה.

⁴⁰ ר' יהודה חיטריק, רשימות דברים (הישן) ח"א ע' רפט.

בחורף של אותה שנה (תרע"ח), כתוצאה מהרעת מצבה של הישיבה בליובאוויטש, יצא ר' שילם כשד"ר [שלוחא דרבנן] לאסוף כספים עבור הישיבה. כפי שסיפר ר' ישראל ג'ייקובסון⁴¹:

"בתחילת שנת תרע"ח פרצה ברוסיה המהפכה הקומוניסטית והחלה מלחמה-אזרחית. התחילו פרעות ונעשה דוחק בכל הדברים, גם במזון. מצב הישיבה בליובאוויטש היה בכי רע והתחילו לחשוב על העתקתה משם.

"להטבת המצב הכלכלי הוכרחו האחראים על הישיבה לנסוע לעיירות הגדולות, מקום מושב אנ"ש בעלי יכולת, להתרימם. לפטרבורג נסע ר' שילם. היה זה בחודש אדר. כעבור זמן חזר ובידו סכום מסוים.

"עול החובות הוסר כמעט, אך עדיין היה פחד מפני הצבא הגרמני שהלך והתקרב לליובאוויטש. מנהל הלשכה ור' שילם פנו אליי בבקשה שאסע לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב ואשמע חוות-דעתו הקדושה, מה לעשות אם הגרמנים יכבשו את ליובאוויטש. הם בעלי משפחה וחוששים פן תופסק הדרך ולא יוכלו לעמוד בקשר עם משפחותיהם".

מליובאוויטש לקרמנצ'וג

בשלהי חורף תרע"ח, בעקבות החשש מפני התקרבות הצבא הגרמני לכיוון ליובאוויטש, כמו גם התייקרות המחיה והמחסור שהחל לשרור באזור בגלל הקרבה לחזית המלחמה, החלה ישיבת תומכי תמימים במעבר מליובאוויטש לערים המצויות בתוככי רוסיה.

סיפר ר' יהודה חיטריק⁴²:

"שני שבועות לפני חג הפסח התחילו להעתיק מליובאוויטש לקרמנצ'וג את תלמידי האולם הגדול. קבוצה אחת, ובה עשרה בחורים, הגיעה עד פולטבה, אך חיילי הצבא האדום התאנו להם ואסרו אותם, וכאשר שוחחרו - נשאר שם. קבוצה שניה, שעזבה בערך בראש-חודש ניסן, הגיעה עד חרקוב ושם התעכבה, מבלי יכולת להגיע לקרמנצ'וג, עד שהגיעה אליה הוראת הרבי לחזור לליובאוויטש. קבוצה שלישית, ובה כשלושים תלמידים שבראשם המשפיע ר' שילם, הגיעה

⁴¹ זכרון לבני ישראל ע' סז-ח.

⁴² ע"פ רשימות דברים ח"א ע' שמא-ה.

שבוע קודם הפסח עד סמולנסק, שם פגשה בתלמיד שהגיע מרוסטוב ומסר שרצון הרבי שתלמידי האולם יישארו בליובאוויטש. כששמעו זאת חזרו מיד..."

ר' שילם חזר לליובאוויטש יחד עם תלמידיו, אך בסוף הקיץ עזבו אף הם את ליובאוויטש בדרכם אל קרמנצ'וג. כפי שסיפר ר' ישראל ג'ייקובסון⁴³:

"בראש-חודש אייר לערך נסעתי לליובאוויטש. בבואי מצאתי 12 בחורים שעדיין לא נסעו, ועמם המשפיעים ר' שמואל גרונם ור' שילם ובני ביתם. נשארנו בליובאוויטש עד קרוב לחודש אלול, ואז, ביום ג' [כ"ח אב] או יום ד' [כ"ט אב], לעת ערב, יצאנו לכיוון קרמנצ'וג. נסענו ברכבת לכיוון העיר בריאנסק ומשם המשכנו בעגלה, עליה העמסנו תחילה את בני ביתם של המשפיעים. רצינו לקמץ בהוצאות וחשבנו שהשאר ילכו ברגל. עם הזמן ראינו שאין זה אפשרי. ראשית הושבנו בעגלה את ר' שילם ואחר-כך את הבחורים החלשים. בסוף התיישבנו כולנו בעגלות, והעגלונים הורידו לנו מהמחיר.

"אחרי שהגענו לתחנה זלינקא ביקשו העגלונים כסף יותר ממה שהתנינו עמם בתחילה. ר' שילם התחיל להתוכח עמם והם סיפרו על כך לשומר התחנה. הלה הצדיק אותם ועוד כיבד את ר' שילם בהכאה ברצועה. אחר הצהריים המשכנו להומיל, שם שהינו בשבת, וביום ראשון [ג' אלול] המשכנו לקרמנצ'וג".

על הישיבה בקרמנצ'וג סיפר הרה"ח הרב זלמן שמעון דבורקין ע"ה⁴⁴:

"בקרמנצ'וג קיבל את פנינו הגביר האדיר ר' הירש גוראריה, מחשובי חסידי חב"ד, אשר הקציב לישיבה מקום לימודים ומגורים בביתו היפה, אשר היה בן שלוש קומות ובו עשרות חדרים. הישיבה הסתדרה בקומה הראשונה, ללימודים וללינה, בקומת המרתף היה המטבח, ואילו בקומה השניה גר ר' שילם ומשפחתו".

ר' אברהם מאיָאָרער הוסיף וסיפר⁴⁵:

"דירתו של ר' שילם הייתה בקומה השלישית באותו בניין. אז לא היו ברזי מים בכל הקומות, והיו ממלאים מים בדליים מבור שהיה במרתף. לר' שילם, שברוב חסידותו לא רצה שישרתוהו, הייתה בעיה: באמצע היום לא היה יכול להעלות מים למשפחתו, כי מי זה מהתלמידים שיראה את המשפיע עולה עם דליים כבדים בידיו ולא ירוץ לסייע לו?"

⁴³ זכרון לבני ישראל ע' עב-ד.

⁴⁴ ראה כפר חב"ד גל' 220.

⁴⁵ לר' אורי שי' הולצמן – ברשימותיו.

"אך גם לזה נמצאה עצה: כל יום, בשעה 4 לפנות בוקר, הוא היה יורד ומעלה את דליי המים לדירה, בטוח שבשעה זו, בה כולם ישנים, אין לו מה לדאוג שישרתוהו.

"דוגמא לזהירותו של ר' שילם מכל צד של חנופה זכורה לי מהמקרה הבא:

"פעם, באחת ההתוועדויות שערך בקרמנצ'וג בה תבע משהו מאחד מהתלמידים, אמר לו הלה - שהיה אחד מהמעולים שבבחורים - משהו כמו: אתם הרי הנכם "שר הפנים" (כלומר: 'פנימי') ולא כולם הגיעו לדרגה הזו..."

"ר' שילם, שראה בזה מעין חנופה, 'התנפל' עליו ונתן לו 'שטיפה' רצינית. היה זה מחזה לא רגיל, לראות איך הוא חושש שמא קיבל כאן הרהור של ישות, ואיך בכל כוחו הוא מנסה לדחות זאת".

סיפר ר' יהודה חיטריק⁴⁶:

"קרוב לשנה ישבה הישיבה בקרמנצ'וג בשלווה, נתווספו בה הרבה תלמידים ועלה מספרם למאה וחמישים בחורים מבני שמונה-עשרה ומעלה, הם תלמידי ה'אולם', חוץ מתלמידי ה'שיעור'.

"המהומות באזור החלו מחודש אייר עד אחר חג השבועות תרע"ט, תוך כדי חילופי השלטון מיד ליד, כאשר הגנרל גריגוריב מרד בממשלה הקומוניסטית והסית את חייליו לשלוח יד ביהודים. הייתה סכנה ללכת בחוץ וגם בחדרים אימה.

"בתקופה זו הייתה דירתו של ר' שילם בצפון העיר ואילו הישיבה שכנה בדרומה. למרות הסכנה ללכת בחוץ, אף לאור היום, היה ר' שילם בא לישיבה בכל יום וחוזר לביתו בלילה.

"יום אחד, קודם חג השבועות, עמד ר' שילם בפני סכנת חיים ואך בנס ניצל. אמרנו לר' שילם שלא טוב הדבר שדירתו רחוקה מהישיבה, ומאחר שמדובר בשעת הדחק יינתנו לו שני חדרים בבניין הישיבה אשר הבחורים שכעת נמצאים שם ימצאו להם מקום בחדרים אחרים. ר' שילם הסכים והוא ובני ביתו העתיקו דירתם לישיבה".

את פרטי הנס סיפר ר' שניאור זלמן קוראטין ע"ה, בנו של ר' שילם, כפי ששמע מאמו:

"בנו של בעל-הבית בדירה בה התגוררנו השתייך לאחד הצדדים הלוחמים בעיר ונחשד בהתנקשות באחד מאנשי גריגוריב. יום אחד הגיעו לבית חייליו של

⁴⁶ ראה רשימות דברים חלק א' ע' שמה, חלק ג' ע' רמח-רנ.

גריגורייב, הורו לכל הדיירים לצאת לחצר ולעמוד בשורה, הודיעו להם שהם נחשדים בקשר עם הפושע ועל-כן יסיימו כעת את חייהם בעמדם מול כיתת יורים.

"אמי החלה להתווכח עמם: מילא אנו המבוגרים, אך מה חטאו הילדים? - הרוצחים השתכנעו מדבריה ואנו הילדים הוצאנו אל מחוץ לקבוצה.

"לפתע הגיע חייל והודיע לאנשי הכנופיה שעליהם להתייצב מיד לפני מפקדם. הללו מיהרו לעזוב את המקום וכל הדיירים, ביניהם אבי ואמי, ניצלו ממוות.

"לאחר הנס הגלוי ניגש אחד מידידיו של אבי ובירכו בברכת "מחיה המתים", כשהוא מוסיף שיש לקנא בו על התשובה שעשה בעמדו מול לוע המשחית. ענה לו אבי: כשעומדים עם המשפחה מול קני הרובים קשה לעשות תשובה. תשובה טוב לעשות כשמתכסים בטלית...

"אחרי המאורע הזה, עברה משפחתנו לגור בבניין הישיבה, באחת הקומות העליונות"⁴⁷.

השבת האחרונה

כותב ר' ישראל ג'ייקובסון בזכרונותיו⁴⁸:

"בחורף תרע"ט הורגש דוחק כספי בישיבה, אך באולם המשיך הלימוד בתוקף. ר' שילם דר בישיבה והיה תובע מהתלמידים שישמרו על הזמן. בשבתות היה גומר את תפילתו בשעה שלוש ומיד היה נכנס לאולם לסדר חסידות, כשאת סעודת השבת הוא אוכל אחר תפילת מנחה. זאת הייתה הסיבה הטבעית לפטירתו, שהיה אוכל מאוחר ומן הסתם כבר היה האוכל צונן, ואחזו מה שנקרא "פערעוואַראַט קישיק" (התהפכות המעיים) ונפטר בייסורים קשים".

פרטים נוספים נמצאים בזכרונותיו של הרה"ח ר' נחום גורלניק ע"ה⁴⁹:

---

⁴⁷ ר"י חיסריק מספר זאת בגרסה שונה (ראה בארוכה רשימות דברים חלק א' ע' רפח): יום אחד, כשיצא ר' שילם מביתו ללכת אל הישיבה, אחזו בו שני מחבלים מאנשי חילו של גריגורייב והוליכו אותו אל שפת נהר הדנייפר, פשטו ממנו מלבושיו וציוו עליו לעמוד הכן, כשהם לוקחים את אקדחיהם בידם לירות בו. אחרי שניצל (כמסופר בפנים) הוא התלבש ובא תיכף לישיבה, וטרם התחיל להתפלל סיפר לנו את הנס הגדול שאירע לו בהשגחה פרטית. כאשר שאלנו אותו מה חשב אז בעמדו לפני החיילים שאקדחיהם בידיהם מול פניו, איזו מדרגה של תשובה, ענה שהיה כל כך מבולבל ומיואש שלא ידע מה נעשה עמו.

⁴⁸ זכרון לבני ישראל ע' עח.

⁴⁹ כפר חב"ד גל' 491.

"בסוף קיץ תרע"ט, במוצאי-שבת-קודש פרשת שופטים, נלקח מאתנו באופן פתאומי המנהל היחידי שנשאר לנו בגלותנו אז בקרמנצ'וג, המשפיע הדגול ומלא המרץ, ה'עובד' הידוע ר' שילם.

"גם בשבת זו האחרונה התפלל ר' שילם באריכות כדרכו בקודש, אם כי הרגיש את עצמו לא באופן טוב לגמרי. באמצע הלילה, במוצש"ק, נפתח אצלו שטף דם מלמטה. לא הועילו כל האמצעים שלנו, גם הרופאים שהבהלנו אליו לא יכלו להפסיק את זרם הדם, ועד שהאיר הבוקר הוציא ר' שילם את נפשו הטהורה, והוא אז בדמי חייו - בן ל"ד שנים. לא רק אשתו ובניו הקטנים; גם אנו, כל בני הישיבה, הרגשנו עצמנו כיתומים בלא אב.

"העובדה שפטירתו קרתה בשבת פרשת שופטים נשארה בזכרוני מסיבה מוזרה, לכאורה: ר' שילם עלה אז למפטיר וההפטרה נסתיימה בפסוק: "ואתה תבער הדם הנקי וגו'".

בדומה לזה סיפר ר' אברהם מאיאָרער⁵⁰:

"בקריאת-התורה בשבת האחרונה לחייו כיבדו את ר' שילם במפטיר. וכך היה מעשה: היה שם אחד, הירשל קצב שמו, שהיה לו 'חיוב' ורצה לעלות ל'מפטיר', אלא שהוא היה הכהן היחיד במניין והעלו אותו ל'ראשון'. ה'מפטיר' נותר אפוא פנוי וכיבדו בו את ר' שילם.

"ר' שילם קרא את ההפטרה כרגיל ובכלל לא שמנו לב שהוא אינו מרגיש טוב. באותה שבת גמר להתפלל בשעה 5 אחר-הצהריים. הוא היה אדם גבוה ורחב כתפיים וכלפי חוץ נראה היה כבריא לחלוטין. רק אחר פטירתו הפתאומית - במוצאי-שבת - התברר שכבר כמה ימים שחלה במחלת הטיפוס, אלא שהחזיק את עצמו בכדי שאף אחד מהתלמידים לא ירגיש בכך".

סיפר ר' שניאור זלמן קוראטין ע"ה, בנו של ר' שילם, שהיה אז ילד בן חמש וחצי:

"עד כדי כך לא הרגיש איש במחלתו של אבי, שאפשרו לו לחזור חסידות בזמן רעוא-דרעווין, כדרכו, אפילו שכבר היה במצב אנוש".

על הלווייתו של ר' שילם, סיפר תלמידו, ר' משה קנופוב ע"ה⁵¹: "בהלווייתו של ר' שילם, שהתקיימה ביום ראשון, השתתפו רבים מתושבי קרמנצ'וג. באותו יום ירד גשם שוטף ודומה היה שהשמים בוכים על פטירתו של אדם יקר זה".

⁵⁰ לר' אורי שיי' הולצמן - ברשימותיו.

ור' אברהם מאיאָרער סיפר⁵⁰:

"במסע ההלוויה אחר מיטתו של ר' שילם צעד גם המשפיע הישיש ר' שמואל גרום אסתרמן ע"ה. בחורי הישיבה ראו אותו ממלמל משהו בשפתיו והסתקרנו לדעת מה הוא אומר. ניגשו לצעוד על-ידו ושמעו אותו אומר לעצמו בחרש: "זעכצן יאַר האָט ער געדינט דעם אויבערשטער!" [= 16 שנה הוא עבד את הקב"ה!]

"הבחורים התפעלו מאוד מהערכה זו. ידוע היה שהמשפיע רש"ג לא היה "משחק עם מילים" ולפני כל מילה שהוציא מהפה היה חושב כמה פעמים.

"אחר פטירתו של ר' שילם ניסו להעלים זאת מידיעת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שהיה ברוסטוב. חששו מתגובתו. סופו של דבר שהשמועה הגיעה איכשהו לאוזניו וסיפרו שאמר: "אין כמו שילם".

[לנוסח אחר, אמר כשעיניו זולגות דמעות: "אדם כשר היה שילם", או: "משפיע כזה לא ימצא במהרה"]

"אחר-כך, כשדיברו עמו על מינוי ממלא-מקום לר' שילם והוצעו לפניו כמה מן האריות שבחבורה, התבטא הרבי: "הם אינם פנימיים" כמו שילם!"

[לנוסח אחר אמר: "וואו נעמט מען אַזאַ פנימי ווי שילם?" (היכן משיגים כזה "פנימי" כמו שילם?)]

באותה תקופה, נהרג בניעזין הרה"ח מנחם מענדל חן הי"ד. מסופר שכאשר הגיעו השמועות הללו אל אדמו"ר מהורש"ב, אמר⁵²: "שילם און מענדל איז אַ קלאַפּ פאַר דער וועלט" [שילם ומענדל זו מהלומה לעולם]

בשנה הראשונה לאחר הסתלקות אביו אמר כ"ק אדמו"ר הרייץ נ"ע⁵³: "איך בין מקנא שילמן, ער זיצט באַ דעם טאַט'ן אין גן-עדן און הערט חסידות" [אני מקנא בשילם. הוא יושב אצל אבא בגן-עדן ושומע ממנו חסידות]

ואילו המשפיע הרה"ח אלתר שימחוביץ ע"ה היה אומר, כי יכול הוא להעיד על ר' שילם שעבד את ה' עד כמה שנברא מסוגל להגיע⁵⁴.

⁵¹ בית משיח גל' 83.

⁵² רשימות הרה"ח ר' שמשון דובער יפה ע"ה – בית משיח גל' 243. רשימות דברים חלק א' ע' רפת.

⁵³ רשימות רש"ד יפה שבהערה הקודמת. רשימות הרה"ח ר' זלמן שמעון דבורקין ע"ה – קובץ רז"ש (תשמ"ז) ע' 72.

⁵⁴ הרה"ח ר' מאיר בליזינסקי ע"ה – כפר חב"ד גל' 326.

הרשימה על תולדות ר' שילם שבביטאון חב"ד, מסתיימת בהגדרה הקולעת:
"השלים ר' שילם בחייו הקצרים תפקידו בעבודת ה' כאדם בא בימים".

סיפר בנו של ר' שילם, ר' שניאור זלמן ע"ה:

"כמה שנים אחרי שיצאתי את רוסיה נסעתי לארצות-הברית, לחג השבועות. אחד מתלמידי אבי, ר' אברהם מאיור ע"ה, אירח אותי בביתו ואף סידר לי מקום ישיבה לידו בהתוועדות של הרבי.

"בסיום ההתוועדות, אחרי שהרבי יצא את בית-המדרש, הבעתי באוזני ר' אברהם התפעלות על הקהל הגדול בלי-עין-הרע של חסידים, שזו לי פעם ראשונה שאני רואה קהל עצום כזה. אמר לי ר' אברהם:

האמן לי, בכל הקהל הגדול הזה אין אפילו אחד שהגיע למדרגתו של אביך!

סיפורים

בהמה תמורת מלמד

לר' שילם היה אח, שאף שלא נמנה על עדת החסידים, אך היה תלמיד חכם גדול ושימש כרב עיר. הוריו של ר' שילם היו אנשים פשוטים מאוד, אשר זכו לבנים כאלו הודות למסירות נפשם על חינוך בניהם.

למרות שפרנסתם הייתה דחוקה, שכר האב מלמד לבניו. ארע פעם שלא היה לו כיצד לשלם למלמד על עבודתו, מה עשה? לקח את הבהמה שעמדה בחצרו, בהמה שממנה באה רוב פרנסתו, מכר אותה, ושילם את תמורתה למלמד...

כשנודע הדבר לאשתו, הרימה קול זעקה ובאה מלאת תרעומת לבעלה, "היתכן? מנין נחיה? ממה נתפרנס כעת?"

השיב לה הבעל, "וכי מה אעשה? אֶוועק שיק'ן דעם מלמד?! [האם אגרש את המלמד?!]..."

מסיפורי המשפיע ר' מענדל פוטרפס ע"ה
(ר' מענדל ע' 317)

כשלא עוקץ – אין צורך לגרד

סיפר הרה"ח ר' חיים מרדכי פרלוב ע"ה:

בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, היתה תקופה בה למדו הבחורים כתיבת סת"ם, והביאו לשם כך את הסופר ר' משה מבישנקוביץ. כמובן שהדבר היה בהוראת הרבי הרש"ב.

בין אלו שהתחילו ללמוד היה גם ר' שילם, בהיותו עדיין בחור צעיר. כמדומני ששמעתי ממנו שאמר אז (או שכתב בפיתקא) לבנו של הרבי, הלא הוא אדמו"ר הריי"ץ, שהוא ירא ללמוד מלאכה זו מפני האחריות הגדולה הכרוכה בה.

השיב לו הרבי, "מען דאָרף ניט קראַצען דאָרטען וואו עס בייסט ניט [אין צורך לגרד היכן שלא עוקץ. כלומר, שלא יחשוש לחינם]". אבל הסוף היה שהוא פסק מלימוד זה.

(ליקוטי סיפורים תשכ"ו ע' רסו-ז)

ראש החוזרים'

בלילי שבת ויו"ט, נהג הרבי הרש"ב לומר מאמר-דא"ח בהיכל הישיבה בליובאוויטש. לאחר-מכן היו ה'חוזרים' עוסקים בחזרת המאמר, ביניהם תפס ר' שילם מקום נכבד.

כך מתאר זאת בזכרונותיו הרה"ח ר' נחום שמרי' ששונקין ע"ה:

"את המאמר היו כולם שומעים בעמדם צפופים. רק אחד היה שעמד תמיד מחוץ לקהל השומעים, מרחוק קצת, עיניו עצומות בחזקה, ידו על מצחו, מקשיב קשב רב כל מילה והגה היוצאת מפי קודש הרבי. אחד ומיוחד זה היה שילם.

"לאחר שגמר הרבי את המאמר, היו מתקבצים התלמידים והאורחים למקום אחד, כדי לחזור על המאמר. הם היו חוזרים עליו בלשונו ממש.

"אף כי היו מהתלמידים בעלי כשרון ובעלי תפיסה נעלים שהיו תופסים היטב את המאמר, מכל מקום החוזר העיקרי היה שילם, הוא היה מתחיל לחזור את המאמר והם היו עוזרים לו.

"כי הוא, אף שלא חונן בכישרון התפיסה כמוהם, אבל יגיעתו העצומה והבלתי רגילה, לשמוע, להאזין ולהקשיב, עשתה את שלה – כי הוא ידע את המאמר יותר טוב מכולם.

"מזה ראו כמה גדולה היא היגיעה, כמאמר רבותינו זכרונם-לברכה, "יגעת ומצאת תאמין", כי שילם, ביגיעתו העצומה, עלה במעלות על כל בני גילו.

"זמן רב עלה עד כי עלתה בידם לצרף את המאמר, וכאשר גמרו – אז גם הם התפללו ויאכלו סעודת ליל שבת קודש. ואף כי הייתה אז השעה מאוחרת, מכל מקום מפני היראה שלא ישמט המאמר מהם, כיון שלא חזרו עליו רק פעם אחת, נתקבצו לאחר הסעודה עוד הפעם וחזרו אותו שוב, וילכו לישון קמעה.

"בהשכמה הלכו שילם ועוזריו, ועוד כמה אנשים מכובדים מהאורחים, אל בית הרבי, ל'חזרה'. לא הכניסו הרבה אנשים לבית הרבי ל'חזרה'. ויכנסו לחדר הרבי, והרבי יושב, ושילם חוזר לפניו את המאמר. אם חיסר תיבות או שקשרי העניינים היו מעורבבים, היה הרבי מזכירם, מיישרם ולפעמים מבאר איזה דבר הקשה במאמר. אחרי כן יצא שילם וחזר את המאמר, כי היה כבר המאמר אצלו בשלמות ויחזור אותו בטוב טעם.

"אחרי התפילה וסעודת השבת כבר חזרו את המאמר גם העוזרים, ומכל מקום, כולם חפצו לשמוע דווקא משילם.

"אחרי תפילת מנחה של שבת, לעת ערב, היו מתקבצים בבית-הכנסת שבאולם הקטן [של הישיבה] ומנגנים ניגונים לבביים שונים עד שעה מאוחרת בלילה, כאשר היה מחשיך ובא. בחול אין אתה סובל את החושך ובכל כוחך אתה משתדל לגרשו, לא כן בליובאוויטש בשבת קודש לעת-ערב. בשעה ההיא, כאשר שילם היה חוזר את המאמר של הרבי, כאשר כבר ידע אותו בבהירות ובברירות יתירה, ובהברתו הטובה עליו היה חוזרו בהטעמה מיוחדת – אז החושך לא החשיך לנו".

(זכרונותי ע' 54-55)

פיה פתחה בחכמה

אמר החסיד ר' חוניע מרוזוב הי"ד: "הנני 'מקנא' בשילם: כאשר הוא נכנס אל הרבי, יכול הוא להתוכח ולהתפלפל עמו אודות הסבר במאמר", ואילו הוא עצמו, על אף ששימש כגבאי אצל הרבי הרש"ב, בעת בואו אל הקודש פנימה לא היה מסוגל לפתוח את הפה.

מסיפורי בנו הרה"ח ר' מ"מ שי' מרוזוב
(כפר חב"ד גל' 495)

"אינני אוהב שמחקים אותי"

בשבת חול-המועד פסח, נכנס פעם ר' שילם, שהיה ראש ה'חוזרים', עם עוד מעט מהתמימים ואנ"ש, אל חדר הרבי הרש"ב ל'חזרה'. אך המאמר לא היה שגור בפיו של ר' שילם, והרבי הוצרך לחזור בפניהם כמעט על כל המאמר.

ר' חוניע מרוזוב, שהיה אף הוא באותה חבורה, אמר בבדיחותא שהסיבה לכך שהמאמר לא היה שגור בפיו ה'חוזר', היא מפני ששנתה היום את התה בלי סוכר, מטעמי זהירות בפסח.

הסיבה לזהירות זו הייתה עקב מנהגו של הרבי הרש"ב להיזהר מלהשתמש בסוכר בפסח. כששמע זאת הרבי, הגיב: "איך האב ניט האלט אז מען מאכט מיר נאך! [אינני אוהב שמחקים אותי]".

הרה"ח ר' אלכסנדר סנדר יודאסין ע"ה
(הלקח והלבוש ח"ב ע' רטז)

'חזרה' עד מיצוי הנפש

שנה אחת חל ראש-השנה בימי חמישי ושישי, ובעקבותיו היו כל חגי תשרי בסמיכות לשבת קודש, ועל-כן אמר הרבי הרש"ב ריבוי מאמרים באותו החודש. בשמיני-עצרת ושמחת-תורה, שחלו אף הם בימי חמישי ושישי, הורגש הדבר במיוחד, שכן בו אמר הרבי מאמרים הן בשמיני-עצרת, הן בשמחת-תורה, והן למחרת, בשבת-בראשית.

ר' שילם לא מצא מנוחה כמעט לרגע: המאמר, החזרה, ההקפות, התפילות – בקושי עשה 'קידוש', וספק אם אכל משהו במשך שלושת הימים. כל הזמן עבד כ"מכונה חשמלית", ללא הפסקה: 'חזרה' עם ה'חוזרים', כניסה ל'חזרה' אצל הרבי, 'חזרה' נוספת ולאחריה – 'חזרה' בפני ה"עולם". בהפוגות הקצרות שבין ה'חזרות', הספיק איכשהו לקיים את יתר עניני היום, תפילה וקידוש...

במוצאי שבת-בראשית, לאחר הבדלה, נפל ר' שילם והתעלף. כל המאמצים להשיב את נפשו ולעוררו מהתעלפותו לא נשאו פרי. הרופאים, שהוזעקו למקום עד מהרה, ניסו לטפל בו באמצעות סמי מרפא, אך משהללו לא הועילו, הביעו הרופאים חשש לחייו. נכנסו החסידים בבהלה אל הרבי וסיפרו לו על המאורע.

הקשיב הרבי לדבריהם, ואותות התרגשות לא נראו על פניו. תחת זאת, הורה להם להשיב את ר' שילם במיטה, ולהניח לו לשכב בה ככל שיידרש. אכן, הוא שכב כך במשך שעות ארוכות, כמעט יממה. כשהתעורר, היה אדם חדש, בריא לחלוטין.

הרה"ח ר' שלום דובער נוטיק ע"ה בשם הרה"ח ר' יהושע ליין הי"ד
(כפר חב"ד גל' 586)

בשביל כאלה הייתה כוונת ייסוד תומכי תמימים!

היה זה בשעת ערב באמצע החורף של שנת תרס"ח. מן ה"קוימען" – התנור בו הסיקו את האולם הקטן של הישיבה, עפו גצים וניצוצות אש, ותוך מחצית השעה התפשטה האש ואחזה בכותלי העץ של מבנה הישיבה.

התלמידים נתקפו בהלה ורצו כולם להביא דליי מים, אותם שאבו בחביות גדולות משתי בארות שהיו בחצר, ולשפכם על האש.

הרעש היה כה גדול, עד שנשמע בבית הרבי. הרבי הרש"ב הגיע יחד עם בנו הרבי הריי"ץ אל אולם הישיבה כאשר שקעה האש, ושניהם עמדו והתבוננו בנעשה,

בתלמידים המביאים דליי מים ושוברים את התקרה והכותל של עזרת-נשים, עד שכובתה הדליקה לחלוטין.

לפתע הבחין הרבי בשילם הצעיר היושב מכונס בפניתו ואוחז בקריאת-שמע שבתפילת ערבית. ככל הנראה, החל שילם ב'עבודתו' עוד בטרם פרצה הדליקה, ובמהלך התעמקותו בתפילה לא חש בכל ההמולה שאפפה אותו.

התבטא אז הרבי באזני בנו: "בשביל כאלה הייתה כוונת ייסוד תומכי תמימים!"

בטאון חב"ד גליון 27

בצירוף פרטים מזכרונות הרה"ח ר' ישראל גייקובסון (זכרון לבני ישראל ע' טו)

מתפלל בכנות

פעם אחת נכנס הרבי הרש"ב לאולם הישיבה הקטן בעיצומה של תפילת שחרית, כשהבחינו בכך תלמידי התמימים, מיהרו להסתתר, כמאמר הכתוב "ראוני נעים ונחבאו". אך אחד היה שלא נע ולא זע, כי לא ידע ולא הרגיש בכניסת הרבי, היה זה שילם.

ישב הרבי לא רחוק מהמקום בו התפלל שילם, הביט עליו והסתכל בו. כאשר יצא, ושילם לא הרגיש בכך, אמר עליו הרבי שניכר שהוא מתפלל בכנות, טרוד באמת בתפילה, ולכן אינו מרגיש דבר.

הרה"ח ר' נחום שמרי' ששונקין ע"ה

(זכרונותי ע' 47)

"סוכת שלם"

סוכה גדולה עמדה בחצר הרבי, בה היו אוכלים כל הבחורים בחג הסוכות. בהגיע זמן חג הסוכות, עסקו הבחורים, גם שילם ביניהם, בהעמדת הסוכה ובכיסויה בסך כשר. הסוכה שכנה אל-מול חלון חדרו של הרבי, אך איש לא ידע שהרבי מסתכל על מקימי הסוכה. פעם התבטא הרבי שראה בשילם שהוא מסכך את הסוכה בקבלת עול-מלכות-שמים.

הרה"ח ר' נחום שמרי' ששונקין ע"ה

(זכרונותי ע' 47)

שחרור נסי מהגיוס לצבא הרוסי

בתחילת שנת תרס"ז היה על ר' שילם להתייצב לגיוס ("פריזיוו") לצבא הרוסי, כפי הסדר הקבוע באותה תקופה, שצעירים בני 21 נקראו בדרך-כלל לשירות צבאי בעונת הסתיו.

בשמחת-תורה היו אלו אשר הגיע זמנם להיקרא לגיוס נכנסים אל הרבי לקבל ברכתו. בהתוועדות שמחת-תורה שנערכה באותה שנה באולם הישיבה הגדול, נשא הרבי הרש"ב שיחה בענין "שבירת הכלים בעולם התוהו", והתייחס גם אל ר' שילם וגיוסו המיועד.

הרבי הריי"ץ סיפר לימים את פרטי הדברים (ההוספות בסוגריים הם הערות הרבי נשיא-דורנו):

"כאשר שילם (ר"ש קוראטין או ר"ש דיסנער⁵⁵ – אחד מהתמימים בזמן ההוא ואח"כ מראשי המשפיעים בישיבת תומכי תמימים) היה צריך להתייצב לגיוס, אמר לו האבא [הרבי הרש"ב]: אתה בין-כה תצא לחופשי, אלא שניצוץ של תוהו אשר צריך להתברר על ידך, צריך לעבור דרך ה"וואַלאַסטן" [הפיקוד הצבאי] (הפלכים ברוסיה היו נחלקים לכמה "וואַלאַסטן", ולמשרד ה"וואַלאַסט" היו נקראים בכדי להתגייס), שגם הניצוצות של תוהו יסכימו לכך.

"בכל ה"וואַלאַסטן" לא היה אף יהודי, והוא – שילם – היה היהודי היחיד ב"וואַלאַסט", וכל ה"וואַלאַסטן" היו קיימים רק בכדי שהוא יעבור בהם".

והוסיף לספר על-כך בהזדמנות אחרת:

"בשנת תרס"ז התייצב לגיוס אחד התמימים [הרבי רמז למקורביו שהיה זה ר' שילם] שעל-פי הטבע לא יכל להשתחרר מבלי לעשות "כלי", והורה לו האבא שלא לעשות כלום ושהוא ישתחרר, וכך הוה!

"ואמר האבא שכל הענין של ניצוצות התוהו שנפלו בשבירה ונעשה מהם "וואַלאַסט", כל זה היה בכדי שתמים יתייצב שם וישתחרר – שיאמרו לו שאינו מתאים לשירות – ויחזור ללמוד ולהתפלל".

הרי לנו ששחרורו של ר' שילם היה באופן נסי, אחרי שהרבי הורה לו שלא לעשות שום פעולה לשם כך!

(ע"פ ספר השיחות – תורת שלום ע' 70 בהערה. ספר השיחות תרפ"ח ע' 13)

⁵⁵ כלומר: ר' שילם היה מכונה לעיתים על-שם משפחתו (קוראטין) ולעיתים על-שם עירו (דיסנא).

"יהודון, פנה את הדרך!"

סיפר התמים ר' משה קנופוב ע"ה:

"בשנת תרע"ד למדתי במחלקת ישיבת תומכי תמימים בשצעדרין. לקראת חודש תשרי של שנת תרע"ה פנינו אני, חברי לייבקה קרסיק ועוד בחור מבוריסוב שאיני זוכר את שמו, אל הנהלת הישיבה, בבקשה לאשר לנו לנסוע לליובאוויטש, אל הרבי. אלא שאנחנו לא ביקשנו אישור לחודש אחד בלבד, אלא ביקשנו להתקבל כבר ללימודים ב"אולם הגדול". עד אז היה נהוג שמשך הלימודים בשצעדרין הוא שנה וחצי, ואנו באנו בטענה שבמשך שנה אחת כבר סיימנו את הנחוץ בכדי לעבור ללמוד בליובאוויטש. אני הייתי אז בן 16 וחצי.

"מליובאוויטש החליטו לשלוח אלינו שני משגיחים, שייבחנו אותנו בנגלה ובחסידות ויראו אם אנחנו באמת בחורים כאלה 'מיוחדים'.

"המשגיח בחסידות שבא לבחון אותנו היה ר' שילם. אני, שלימוד החסידות לא היה הצד החזק שלי, סידרתי שהבחור מבוריסוב יישב סמוך אליו, אחריו חברי לייבקה, ואילו אני בסוף - כי "דיה לצרה בשעתה" .. בינתיים אפשר לחשוב ואולי יתרחש נס ואדע את התשובות הנדרשות...

"ר' שילם פתח בשאלה מוזרה: נוסע לו יהודי בעגלה רתומה לסוס והנה נופלת במוחו 'מחשבה זרה' שהוא חייב לדחותה מיד, אלא שמולו מופיעה עגלה ובה גויים הצועקים לו: "יהודון, פנה את הדרך!". היהודי לחוץ, הוא חייב למהר ולהיפטר מה'מחשבה זרה' כי הגויים לוחצים עליו, אבל... איך לעשות זאת במהירות?! - עד כאן, פחות או יותר, נוסח השאלה, שהותירה אותנו המומים...

"כפי שתוארתי מראש, הגיע תחילה תורו של הבחור מבוריסוב לענות. הוא פתח בהסבר ארוך ומייגע, על הצורך לעורר את ה'יראה הטבעית' אשר תעורר את ה'אהבה הטבעית', שתעורר את ה'יראה עילאה' וכן הלאה והלאה...

" - אלא שר' שילם הפסיק אותו באומרו: בחור'ל, את ה'מגילה' הזאת אתה יכול להגיד כאן, אבל מה יהיה עם היהודי הנמצא בדרך כאשר הגויים עומדים מולו וצועקים! הוא חייב להסיר ממוחו את ה'מחשבה זרה' במהירות ואין לו זמן לכל האריכות הזו!...

"הגיע תורו של חברי לייבקה. גם הוא האריך בהסברים שלמים ור' שילם לא היה מרוצה. כעת פנה אלי: "נו, וואָס זאָגסטו משה?" - ואני חושב לעצמי: "אַ ברוך"...

"לפתע הבריק במוחי רעיון. נזכרתי שמבואר היכן שהוא בחסידות, שישנו עניין ה'רשימו שבמוחין': כלומר, שיהודי יכול במשך היום לעורר את ההתבוננות שהייתה לו בעת התפילה ובעזרתה לדחות 'מחשבות זרות'. אמרתי זאת לר' שילם.

"ר' שילם היה מרוצה מאוד מתשובתי וסופו של דבר שנסיעתנו ללמוד בליובאוויטש אושרה. אחר-כך, כשהתחלנו ללמוד בליובאוויטש, קרא לי ואמר: האם חושב אתה שרימית אותי? שלא ידעתי שאינך לומד חסידות? בשצעדרין היה לך מזל והצלחת לענות על שאלתי, אך כאן אתה צריך ללמוד...

"החל מאותו יום ר' שילם "שם עליי עין". זכיתי ל"צרות צרורות" ממנו ובלבד שאלמד חסידות ולא "אגנוב" מסדר חסידות לטובת סדר נגלה..."

(על-פי בית חיינו גליון 102 (אלול תנש"א). שבועון בית משיח גליון 80)

"אינך מכיר אותו"...

הרה"ח ר' חיים יונה לוצקי ע"ה בהיותו נער, הגיע ללמוד בישיבה בליובאוויטש. לאחר שעבר משך זמן ונכנס לעולמה של חסידות, החל לנהוג – יחד עם חבריו – בכמה ענינים, שלא כפי הסדר המתאים. המשיגה, ר' שילם, התנגד להנהגה זו, וכשנכנס אל הרבי, דיבר עמו על-כך.

כאשר הבחין ר' שילם שהרבי שבע-רצון מהנהגת ר' חיים יונה, התפלא ואמר לרבי בחיוך: "איך פארשטיי ניט רבי, וואָס האַלט איר אַזוי פאַר עם?" [אינני מבין רבי מדוע אתם אוחזים כל-כך ממנו]. ענה לו הרבי: "אה! דו קענסט עם ניט" [אינך מכיר אותו]."

(שמועות וסיפורים ח"ג ע' 203. מרשימת הרה"ח ר' שמשון דובער יפה ע"ה - בית משיח גליון 243)

'פורים קידוש'!?

בעת נישואי כ"ק אדמו"ר הריי"ץ בשלהי שנת תרנ"ז, אמר אביו כ"ק אדמו"ר הרש"ב מאמרי חסידות עמוקים במשך ימי המשתה, הידועים כ'המשך שמח-תשמח תרנ"ז'.

הרה"ח ר' חיים שאול ברוק ע"ה, בעודו תלמיד בישיבה בליובאוויטש, למד יחד עם חברו את המאמרים הללו. ר' שילם, שהיה משגיח על דא"ח, ניגש אליהם בעת לימודם, ושאל אותם אודות נושא מסויים שנידון במאמר, מפני מה הובא במאמר זה?

השיבו התלמידים, שלמרות שאין הנושא נוגע ישירות לתוכן המאמר, אך הוא הובא בו בהמשך לפרט מסוים שהוזכר במאמר, כך שהמאמר עבר מענין אחד למשנהו. ר' שילם נחרד מהדברים, "וכי רצונכם לומר, שהמאמר הוא חלילה 'פורים קידוש' [קידוש' היתולי הפותח בתיבות הקידוש "יום השישי ויכולו השמים", וממשיך בפסוק הפותח בתיבה האחרונה של קודמו, "השמים מספרים כבודו", וכן הלאה "כבודו מלא עולם"...]?!"

וביאר להם שלכל מאמר דא"ח ישנו 'קו' ודרך לבאר ענין מסויים, וכל הפרטים שמופיעים במאמר נוגעים לתוכן הביאור הזה. "לגבי שאר הפרטים במאמר זה", אמר ר' שילם, "הבנתי מהי שייכותם לתוכן המאמר, מלבד אותו נושא ששאלתי אתכם עליו..."

הרה"ח ר' יואל הכהן שי' כהן ששמע מרח"ש (ל.ה.)

התכונות למאמר ו'שינת המזל'

על מסירותו של ר' שילם למאמרי החסידות, סיפר גיסו הגה"ח הרב אלתר הילביץ ע"ה:

"פעם התארחא אמי מורתי ע"ה אצל בתה בליובאוויטש – הם גרו על יד הישיבה כמובן, ברחוב שילעווע – וראתה בראש-השנה את חתנה ר' שילם שוכב לנוח. שאלה אותו: שמא תירדם ו"דמיך מזליה" [יישן מזלך]? ענה לה: אין "דמיך מזליה" יותר מאשר לא להיות מוכן למאמר של הרבי..."

אחרים סיפרו זאת כך:

בראש-השנה, אירע שנשכב ר' שילם לנוח לפני אמירת המאמר, בכדי שיוכל להבינו היטב. שאלה אותו אשתו, "הלא כתוב שאסור לישון בר"ה?", וענה "מה יהיה? יהיה לי אַ פּאַרשלאַפּענער יאָר?! איז בעסער אַ פּאַרשלאַפּענער יאָר ווי אַ פּאַרשלאַפּענער מאמר!" [מה יהיה? תהיה לי שנה 'רדומה'?! מוטב שתהיה שנה 'רדומה' מאשר מאמר 'רדום']⁵⁶.

הנוסח הראשון: ר' אלתר הילביץ (במבוא לחקרי זמנים חלק שני ע' 14)
כך גם סיפר בנו של ר' שילם, הרה"ח ר' זלמן קוראטין ע"ה (להרה"ח ר' אורי שי' הולצמן)
הנוסח השני: ליקוט סיפורים ופתגמים (בלסובסקי - נדפס בחוברת "וואס געדיינקסטו" כפ"ח, תשס"ד)

⁵⁶ ראה ר' שילם ע' 20 הערה 46.

מ'בראשית' ועד 'ברכה'

פעם שכח ר' שילם לקרוא את הפרשה בערב שבת-קודש "שנים מקרא ואחד תרגום", ולאחר מכן שוב לא זכר באיזו פרשה אירעה השכחה. שאל את אדמו"ר הרש"ב כיצד לנהוג, והשיב לו, שיאמר את כל החומש מ'בראשית' ועד 'וזאת הברכה', שנים מקרא ואחד תרגום. וכך עשה.

הרה"ח ר' ישראל שי' פרידמאן (ל.ה.)

היתכן להבין מהו "אני ה' לא שניתי"?

בליובאוויטש, התוועדו פעם אנ"ש בשמחת בית-השואבה בבית בנו של הרבי, כ"ק אדמו"ר הריי"ץ, והתעורר ויכוח בין ר' מיכאל [דבורקין⁵⁷] ור' שילם, שר' מיכאל טען שאין אפשר להבין את ענין "אני ה' לא שניתי", ואילו ר' שילם התעקש שאפשר ואפשר.

ר' מיכאל שהיה בגילופין רץ ברוב התפעלותו לחדרו של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומצאו יושב, משקפיו לעיניו, והוא לומד לקוטי תורה. למראה הרבי פג יינו, אך כבר נשאר לעמוד ושאל עם מי הצדק בוויכוח? "יושבי אוהל פארשטיין [מבינים], בעלי עסקים זעהן [רואים]!", השיב הרבי.

יש שסיפרו זאת בנוסח שונה מעט:

באותה התוועדות היה ר' מיכאל דבורקין לאחר לגימה הגונה של משקה, וכששמע את ר' שילם אומר: "בא מיר איז אפגעלייגט דער עניין אז [אצלי 'מונח' העניין אשר] 'אני הוי' לא שניתי'" - צרמו המילים לאוזנו והוא השליך על ר' שילם כיסא...

בשמחת-תורה ביקש על-כך ר' מיכאל תיקון מאדמו"ר מהורש"ב נ"ע. בתחילה הוא הצליח לומר רק את המילים "שילם. געזאגט. ביינקל [שילם. אמר. כיסא]... ורק כשהרבי שאלו מה הוא מתכוון לומר, התעודד וסיפר מה שארע. כשסיים, אמר לו הרבי: "בעלי עסק זעהן [רואים], יושבי אוהל פילען [מרגישים]". שאל ר' מיכאל: הרי אני בעל-עסק ואיני רואה? - ענה לו הרבי: זהו העניין של התבוננות בהשגחה-פרטית.

הנוסח הראשון: הרה"ח ר' עזריאל זעליג סלונים ע"ה (מגדל עז' רכה)
הנוסח השני: בשם הרה"ח ר' מענדל פוטרפאס ע"ה (ר' מענדל ע' 5-154)

⁵⁷ ככל הנראה - ראה ר' שילם ע' 35 הערה 87.

לחיות כיהודי

בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש אירע מקרה ואחד מהתלמידים ה'עובדים' חלה במחלה קשה ונפטר. אמרו עליו שלא השגיח כראוי על בריאות גופו.

באותה תקופה, תבע ר' שילם מאחד התלמידים שישקיע עצמו ב'עבודת התפילה'. תמה התלמיד: "ששכח על עצמי ואמות כמו פלוני?"

השיב לו ר' שילם: "בעסער שטאַרבען ווי אַ איד, ווי לעבען ווי אַ גוי!" [מוטב למות כיהודי מאשר לחיות כגוי]..."

הרה"ח ר' יוחנן גורדון ע"ה
(מרשימת הרה"ח ר' יעקב צבי שי' הולצמן ששמע ממנו)

על מי לבכות בקריאת-שמע שעל-המטה?

פעם הוכיח ר' שילם כמה תלמידים בעת התוועדות שערך עימם. הגיעו הדברים לידיעת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שקראו אליו ואמר לו: "תלמיד שאינך בוכה עליו בעת קריאת-שמע שעל המיטה - אין להוכיחו בהתוועדות".

מובן שר' שילם ראה בכך הוראה חינוכית ממדרגה ראשונה ומאז ואילך נהג על-פיה, ככתבה וכלשונה.

(כפר חב"ד גל' 586)

דרכו של תמים

בשנת תרע"ח נעשה מצב הישיבה בליובאוויטש דחוק ומספר הבחורים התמעט. כדי לחסוך בהוצאות, לא הסיקו את התנורים באולם הישיבה הגדול והתלמידים למדו באולם הקטן.

באולם זה התפללו כשני מניינים של בעלי-בתים מהעיר ליובאוויטש ולא היה מקום לסדר מניינים מיוחדים עבור התלמידים - כפי שהיה בעבר - והתפללו כולם ביחד. מנהגם של הבעלי-בתים היה שהעליות לספר-תורה שייכות להם, ורק לפעמים כיבדו בעליה את התלמידים. תלמידים אחדים הקפידו על-כך ובשבת, כשהוציאו את הספר-תורה, נעמדו ליד שולחן הקריאה וכיבדו בעליות את תלמידי הישיבה. נעשה אפוא סכסוך בין הבעלי-בתים לתלמידים: הללו טוענים שהם מוחזקים כמה

שנים להתפלל באולם הקטן, והללו טוענים שכעת הם לומדים כאן ואין להם מקום לעשות מניין מיוחד.

כשהגיעו הדברים לידיעת ר' שילם קרא לתלמידים והוכיחם: "בושו והיכלמו! האם זוהי דרך התמימים לעשות מחלוקות על עליות? זוהי דרך בעלי-בתים! תמים הוא "פנימי" שאחת היא לו אם הוא מקבל עליה אם לאו!"

הרה"ח ר' יהודה חיטריק ע"ה (רשימות דברים (ישן) חלק א' ע' רצ)

העלמות והסתרים

סיפר ר' יהודה חיטריק:

"כאשר עזבה הישיבה את ליובאוויטש ועברה לקרמנצ'וג, התאכסנו בביתו של ר' הירש גוראריה, ושמענו מזוגתו – שהייתה בתו של האדמו"ר מראדזין - שחסידי חב"ד אין דרכם כחסידי פולין: חסידי פולין מבקרים אצל רבותיהם כמעט פעם בכל חודש, וחסידי חב"ד רק פעם בשנה. גם בעלה אינו נוסע אלא פעם בשנה והיא צריכה להזכיר לו שייסע לפרקים קרובים.

"כשהגיע המשפיע ר' שילם לקרמנצ'וג סיפרנו לו בהתפעלות את דבריה, שהרי לפי ששמענו בעבר חסידי חב"ד היו להם צרות כשנסעו לאדמו"ר, ועתה שמענו שהאישה דורשת מבעלה שיסע!

"אמר לנו ר' שילם: למה אתם מתפעלים? אדרבה, חיסרון הוא ואינו מעלה. הנפש-הבהמית צריכה לעשות את שלה, להעלים ולהסתיר ולעכב את הנסיעה לרבי. אם גם הנפש-הבהמית מסכימה לנסיעה, אין זו מעלה כלל!"...

(רשימות דברים חלק א' ע' רצ-רצא)

"הוא היה אומר"

ר' שילם היה גם "בעל שמועה". הוא היה מספר לתלמידיו סיפורים על רבותינו נשיאנו וחסידיהם ומבאר את תוכנם.

תלמידו, הרה"ח ר' חיים מרדכי פרלוב ע"ה, הביא בספרו 'ליקוטי סיפורים'⁵⁸ כמה סיפורים ממנו:

"האלטען מיין קליימקע"

כידוע אמר רבינו הזקן, "ווער עס האָט געהאַלטען מיין קליאַמקא וועט ניט שטאַרבען אָן תשובה" [מי שאחז בידית הדלת שלי, לא יפטר מן העולם טרם שיחזור בתשובה]. שמעתי בליובאוויטש מהרב ר' משולם קורא[טין] ז"ל (שהיה אחר-כך משגיח על לימוד החסידות והיה חוזר מאמרי דא"ח קולע אל השערה ולא יחטא והיה מהמשכילים הגדולים בדא"ח ועובדי ד' באמת), שהפירוש בזה הוא "ער האָט געהאַלטען דיא קליאַמקא" [שאחז בידית הדלת] - היינו אף מי שרק רצה להיכנס ועדיין לא נכנס.

והיה בליאזנא איש אחד, שהיה חפשי לגמרי רח"ל, ונזדמן שהחזיק פשוט כפשוטו את ידית הדלת של חדרו הקדוש של רבינו הזקן, והיה תמיד חוזר ואומר "איך וועל ניט שטארבען אן תשובה, אין האָב געהאַלטען דעם רבי'ס קליאַמקא" [אני לא אמות בלי 'תשובה', אחזתי את ידית דלתו של הרבי]. נזדמן פעם בשבת שבא לביהכ"נ וקראו אותו לעלות לתורה, עלה וברך על התורה וגעה בבכי, ויצאה נשמתו מתוך תשובה אמיתית.

החזר ההוצאות עבור ליובאוויטש...

שמעתי מהרה"ח ר' משולם ז"ל, שהגביר החסיד ר' שמואל מיכל טריינין ז"ל מפטרבורג, בבואו לליובאוויטש, נכנס אל הרבי (הרשב"ב) נ"ע לשוחח עימו. בדרך-כלל, היה הרבי מדבר עמו באריכות אודות עניני הכלל. באותה יחידות אמר ר' שמואל מיכל לרבי, שיש לו הוצאה מרובה בענייני ליובאוויטש בכלל. השיב לו הרבי (בזה-הלשון שמעתי), "דער פאַר האָבען מיר אייך אינזינען" [לכן, אנחנו חושבים עליכם].

⁵⁸ בעמודים: עו. קצז-ח. רטו.

לאחר-מכן, נסע ר' שמואל מיכל מליובאוויטש, והגיע באיחור לתחנת הרכבת (רודני או קרסניע), ולא הספיק לעלות על הרכבת. בכלל, דבר זה היה נחשב אצל הגבירים לבעיה קשה, שכן כבר עשה את חשבון הזמן, מתי ייצא לדרכו ובאיזה זמן יבוא וכו'. ובפרט, הצורך להמתין בתחנה לרכבת הבאה, דבר שלעיתים היה יכול להימשך יום שלם, כי היו יוצאות רק שתי רכבות ביום - היה זה עינוי בעבורו.

נוסף לכל זה, עצם הענין, שאיש כמותו יאחר את הרכבת היה דבר פלא, כי אמנם הדבר יכול היה לקרות לנוסעים רגילים, שהיו ממתנים בעגלה המביאה אותם מליובאוויטש לתחנת הרכבת עד שיהיו מספיק נוסעים, אבל ר' שמואל מיכל שהיה גביר, היה משלם היטב לעגלון ונוסע לבדו במהירות לתחנה. כך, שחרה לו מאוד שאיחר את הרכבת בדקות ספורות.

לבסוף נודע שברכבת בה היה צריך לנסוע, אירעה תאונת רכבות וכמה אנשים נהרגו רח"ל, ואז ראה את קיום דברי הרבי.

"רבי, קחו את העט וכתבו את הסכום הראוי!"

עוד שמעתי מר' משולם על הגביר החסיד ר' שמואל מיכל הנ"ל, שבשנת תרס"ט התכוננו לאסיפת הרבנים שהייתה בשנת עת"ר, היה זה בערך בחשון תרס"ט והיו מליובאוויטש מהרבנים הגדולים ז"ל מאנ"ש כמו הגאון החסיד ר' דוד צבי חן ז"ל מטשערניגאוו, הגאון החסיד ר' יצחק יואל ראפאלאוויטש ז"ל מקרמנצ'וג ועוד, וגם היו נוכחים מהגבירים כמו רשמ"ט ז"ל הנ"ל והר' שמואל גורארי ז"ל ור' יעקב הורוויץ ז"ל מריגא ועוד.

מובן שההכנות לאסיפת הרבנים היו כרוכות גם בהוצאות גדולות מאד ואמר הרבי נ"ע שכל-אחד מהגבירים יקבל על עצמו סכום להשתתף בהוצאות. כל-אחד מהם כתב כמה הוא מקבל על-עצמו, ולא הוטב בעיני הרבי ואמר (בזה"ל שמעתי), "וואָס מיינט איהר, אַז עצות וועהלען מיר פרעגען ביא אַיך און געלט וועהלען געבען דיא רבנים?!" [מה אתם חושבים? שעמכם נתייעץ כיצד לפעול, ואת הכסף יתנו הרבנים?...!]

אמר ר' שמואל מיכל לרבי, "רבי, איהר וויסט דאָך דיא נאַטור פון בעלי בתים, איטליכער האָט מורא טאַמער וועט ער געבען מעהר פאַר דעם אַנדערען, נעמט איהר דיא פען און שרייבט און קיינער וועט גאָהר ניט זאָגען!" [רבי, הלא יודעים אתם את טבע ה'בעלי-בתים', חלקם חוששים שמא יתנו יותר מחבריהם, קחו אתם את העט וכתבו (את הסכום הראוי) ואיש לא יפצה פה]

לקח הרבי העט בידו וכתב לפי דעתו (שמעתי שהיו אלו סכומים עצומים), ואף אחד מהגבירים לא אמר ח"ו כלום, כי-אם כולם הסכימו והסכום הדרוש נאסף מייד.

רבי מלידתו

במשך כל החורף של שנת תרס"ו, היו בליובאוויטש שני אחי הרבי הרש"ב נ"ע – הרה"ק הרז"א נ"ע והרה"ק הרמ"מ נ"ע.

בשבת חול-המועד פסח, אמר הרבי נ"ע מאמר הפותח בתיבות הפסוק "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", ודיבר על-כך שכוונת הפסוק לתאר את המדרגות שיעלה המשיח בעילוי עד שיבא למדרגות "מאד". 'מאד' הוא אותיות 'אד"ם' - ראשי-תיבות אדם דוד משיח, ובזה גופא עד למדרגת משיח⁵⁹.

דרכו של הרז"א הייתה, שכאשר היה הרבי נ"ע בא לומר המאמר, היה השמש מודיע לו ונהג להיכנס לבית-הכנסת ולשמוע את המאמר.

הרז"א והרמ"מ, היו דרים אצל אמם הרבנית רבקה ע"ה. אחרי אותו המאמר, טייל הרז"א כל אותו הלילה בחדרו ובבוקר אמר לאמו הרבנית: "ער איז געבוירען אַ רבי, געוואַקסען אַ רבי, און איז אַ רבי!" [הוא נולד רבי, גדל רבי, והינו רבי!] (בזה-הלשון שמעתי מהרה"ח ר' משולם ז"ל קוראטין מדיסנא).

⁵⁹ ולפלא שבהנחת ר' שילם ממאמר זה – הנושא הזה אינו נזכר כלל ועיקר.

אשת-הבר

הרבנית גוטא ביילא קוראטין ע"ה

נוות ביתו של ר' שילם, מרת גוטא ביילא, נולדה בשנת תר"נ לערך⁶⁰. היא הייתה בתו הבכורה של הגאון החסיד הרב מנחם מענדל הילביץ, רב העיר זעמבין (זשעבין).

אביה, הרמ"מ הילביץ, היה מצאצאי החסיד ר' שלמה רפאל'ס, מפרנסי העיר ווילנא, שהיה לאחד מחסידיו המפורסמים של אדמו"ר הזקן.

גם מצד אמה הייתה מיוחסת: הרבנית נחמה הייתה בתו של רבה הקודם של זעמבין, הרה"ח אברהם לנדא, אשר נמנה עוד עם חסידי אדמו"ר הצמח-צדק ואחר היה לחסיד של בנו המהר"ש ונכדו מהורש"ב. ר' אברהם, הנודע בכינויו "ר' אברהם'קע זעמבינער", היה נכדו של הרה"ח ר' משולם זלמן⁶¹ לנדא ("ר' זלמן קורעניצער"), מתלמידי המפורסמים של אדמו"ר הזקן ב"חדרים" שלו, נין לבעל ה'חכם' צבי' (סבתו נחמה הייתה בתו, ולפי המסורת היה בנה ר' צבי - הוא אביו של ר' זלמן - הראשון שנקרא על שמו). מצד אחר התייחס ר' אברהם'קע אל הרה"צ ר"י גוטמן מגלובוקי (שלמד יחד עם רבינו הזקן בוויטבסק, טרם נסיעתו למעזריטש), וכן היה מגזע השל"ה הקדוש⁶².

אשה משכלת הייתה. בצעירותה כבר נודעה בחכמתה ובידיעת התורה המופלגת שלה. סיפר אחיה, הגה"ח הרב אלתר הילביץ ע"ה⁶³, שבצעירותם, בהיותם בבית הוריהם בזשעבין, נהגה אחותו לשבת בחדר המבוא אל חדרו של אביה, ר' מנחם מענדל הילביץ, רב העיר – והייתה מתעניינת ב'שאלות' השונות שהביאו אנשים, בהלכות בשר וחלב וטריפות וכדומה, ומחווה את דעתה מהו הדין. ברוב הפעמים, מסיים האח, כיוונה אל האמת, וכך פסק אביה!

⁶⁰ הוריה נישאו בשנת תרמ"ח (חקרי זמנים חלק ב ע' 13), והיא נולדה כשנתיים אחר-כך, שכן בפטירתה בשנת תשל"ג הייתה כבת 83 – לדברי בנה ר' שניאור זלמן ע"ה.

⁶¹ על שמו המדויק – ראה ר' שילם ע' 19 הערה 40 באריכות.

⁶² האמור בענין יחוסה של הרבנית גוטא ביילא – מתוך הקדמת אחיה הגה"ח ר' אלתר הילביץ ע"ה לספרו 'חקרי זמנים' חלק שני. ר' אלתר גם ערך אילן-יחסין מפורט (נדפס בין היתר בתשורה לבר מצוה – הת' יצחק מאנים הולצמן, נ"י. ה'תשס"ה).

⁶³ קובץ זכרון ישראל (שדמי), ירושלים תשע"א, ע' עו.

בקיץ תרס"ח נישאה לר' שילם. שלשה ילדים נולדו להם: אברהם יהושע, שניאור זלמן ופרומא טריינא⁶⁴.

לאחר פטירת ר' שילם (בשנת עטר"ת), עברה יחד עם ילדיה אל בית הוריה בזעמבין. באיגרת שכתב כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע אל ר' חיים דוב לייעין מזעמבין (כ"ז מר-חשוון תרפ"ב⁶⁵), נמצא כתוב:

על-דבר המכתב מזעמבין מהרב רמ"מ שי' [הילביץ] אודות [בתו] אלמנת הר"ש [הר' שילם] ז"ל הנה כבר נשלח מפה ע"י חתנו תלמידינו הר' אברהם ברוך שי' [פעוזנער].

לא ברור מה ביקש הרמ"מ הילביץ עבור בתו מרת גוטא ביילא, ואולי אפשר לשער שהמדובר בבקשת תמיכה כספית.

הרבנית גוטא ביילא לאחר צאתה מרוסיה

באותה עת כבר שלטו הסובייטים ברוסיה, ובמשך שנים רבות הייתה כלואה מאחורי מסך-הברזל. עד אשר יצאה מרוסיה ועלתה לארץ-הקודש, בה גרה בכפר חב"ד בשארית ימיה.

בתקופה הראשונה לבואה לארץ, בשלהי שנת תשכ"ה, התארחה בביתו של הרה"ח ר' דובער (בערקע) חן ע"ה.

בליל ראש-השנה של שנת תשכ"ו⁶⁶, כאשר הגיעו הגברים מבית-הכנסת בליל ראש-השנה, איחלו "גוט יום-טוב" לכולם, גם לנשים. פנה אליה אחד הנוכחים ושאל אותה: "נו, ווי איז ראש-השנה אין ארץ-ישראל? נישט אַזוי ווי אין רוסלאַנד, אה?!" [נו, איך ראש-השנה בארץ-ישראל? לא כמו ברוסיה, אה?!]

⁶⁴ בנה ר' שניאור זלמן קוראטין ע"ה סיפר שלאחר פטירת אביו ר' שילם בשנת עטר"ת, ילדה אמו בן נוסף, שנקרא על-שם אביו, אך הוא לא האריך ימים.

⁶⁵ אגרות קודש שלו כרך יג ע' עב.

⁶⁶ מרשימת הרה"ח ר' נח שי' הולצמן, ששמע מהרב קפלן שי'.

השיבה לו הרבנית גוטא ביילא בחריפותה, "אוי, ווי נישט אין רוסלאנד! ביים מאָן האָט מען געקענט פילן ראש-השנה אין די ווענט, און דו גריסט די ווייבער..." [אוי, עד כמה לא כמו ברוסיה! אצל בעלי ניתן היה לחוש את אורת ראש-השנה בקירות הבית, ואילו אתה – דורש בשלום הנשים...]

עוד סיפרה על בעלה⁶⁷:

המ"ץ [אליו היו מפנים את ה'שאלות' בהלכה] בליובאוויטש היה הרב דוד יעקבסון ואליו הביאו כולם את שאלותיהם. אולם לאחר נישואינו היו שולחים מבית הרבי את כל ה'שאלות' שהתעוררו שם - אל בעלי.

גם לעת זקנותה עסקה בתורה, והייתה מפורסמת בידענותה ובלמדנותה. עם בואה לארץ-הקודש, שלחה לה נכדתה, מרת חיה צפורה הולצמן ע"ה, שהתגוררה בארה"ב – מאתיים דולר (סכום נכבד באותה עת) לצרכי מחייתה בארץ. אך היא מיהרה ורכשה בכספים הללו סט ש"ס שלם וספרים נוספים, כדי שתוכל להגות בהם...⁶⁸

סיפר הגה"ח הרב שלמה יוסף זוין ע"ה⁶⁹:

כאשר הדפסתי את אחד מספרי, הבאתי מפני הכבוד עותק ממנו לרבנית קוראטין. להפתעתי, קיבלתי ממנה הערות רבות, למדניות ונוקבות, עד שהוכרתי לעשות תיקונים רבים במהדורה הבאה.

נינה, הרה"ח ר' אורי ש"י הולצמן, מעלה זכרונות ילדות:

בתקופת בין-הזמנים של קיץ תשל"א, הגענו מאנטוורפן, מקום מגורנו, לארץ-הקודש לביקור בן חודשיים והתארחנו בביתה של הסבתא, גוטא ביילא, בכפר חב"ד.

הסבתא הייתה יושבת בסלון ועל שולחנה היו מונחים דרך-קבע ספרים - ענקיים בעיניי כילד - כגון טור ושולחן ערוך, בהם הייתה לומדת ומעיינת. הדבר היה נראה לי יוצא מגדר הרגיל, אישה שפותחת ספרים כאלו!

היינו שלושה ילדים קטנים (אחי הגדול היה אז כבן 10), אך שובבים לא קטנים... בראותה את תעלולנו ומתוך דאגה לחינוכנו, לא יכלה הסבתא לעצור ברוחה

⁶⁷ כפר חב"ד גל' 586 (פרטי הסיפור תוקנו לפי המופיע בר' שילם ע' 32 הערה 80).

⁶⁸ בנה הרה"ח ר' נח ש"י הולצמן.

⁶⁹ קובץ זכרון ישראל ע' עז.

והעירה לאמי (מרת חיה צפורה ע"ה) שעלינו גם ללמוד מעט ולא רק "שטיפן"
[להשתובב] כל היום.

אומר ועושה. היא קראה לי להיכנס הביתה מהחצר בה שיחקנו, ושאלה אותי
איזה גמרא אני לומד? השבתי לה שאני לומד מסכת ביצה (כמדומה, או בבא
מציעא). חשבתי לתומי שבכך יצאתי ידי חובתי, אבל אז היא התחילה לבחון
אותי. חקירת שתי וערב. אי אפשר היה לענות לה חצאי דברים...

ונינה, הרב אורי פשדמיסקי שי' מספר⁷⁰:

הסבתא, גוטא ביילא, התארכה בביתנו למשך שבוע. אחר-הצהריים לקחה את
הנכדים לגינה, מצוידים באוכל ושתיה, ולעצמה הצטיידה בשתייה ובגמרא
קטנה, מהדורת כיס... כאשר שיחקנו בחול, ישבה הסבתא ולמדה דף אחרי דף,
קראה ללא משקפיים בגילה המופלג (80) גמרא ורש"י באותיות זעירות. אך
כאשר רצינו לשחק במגלשה ובנדנדה, סגרה את הגמרא ואצה לשמור עלינו
שלא ניפול חלילה. לדוגמא האישית שלה, הייתה השפעה עצומה על הנינים,
לאהבת התורה וקיום המצוות מתוך שמחה וטוב לבב.

אף שהיו לה השגות גבוהות בתורה, כאשר הגענו לבקרה, נוכחנו לראות כיצד
הייתה שוכחת מספריה ועוסקת בהכנסת אורחים. כאשר היה לה זמן פנוי,
הייתה לומדת ש"ס ופוסקים, בעיון ובמתיקות נדירה, אך כל לימודה היה
בתמימות, והתהלכה בשווה עם כולם.

⁷⁰ קובץ זכרון ישראל שם.

המשפחה

בשנת תרע"ב לערך⁷¹ נולד לר' שילם ולרבנית גוטא ביילא בנם בכורם, אברהם יהושע. ככל הנראה נקרא על-שם סב אמו, ר' אברהם'קע זעמבינער, ועל שם אביו של ר' שילם, ר' יהושע.

כעבור שנתיים נולד להם בן נוסף, היה זה בחודש כסלו תרע"ד והברית-מילה הייתה בי"ט כסלו. אדמו"ר הרש"ב לא היה באותה עת בליובאוויטש, אשר על-כן התכבד אדמו"ר הריי"צ בסנדקאות, וקראו את שמו שניאור זלמן⁷².

סיפר גיסו של ר' שילם, הרב אלתר הילביץ ע"ה⁷³:

"מאחר והברית מילה חלה בי"ט כסלו והסנדק היה [בן] האדמו"ר מליובאוויטש, החליטו לכבוד היום לקרוא לרך הנולד 'שניאור זלמן' כשם האדמו"ר הזקן. ר' שילם היסס בדבר, באומרו כי מפחד הוא לתת לבנו את שמו של אדמו"ר הזקן, אולם מכיוון שהחליטו על-כך - אין להחזיר הדבר, אך השם לא יהיה אחרי אדמו"ר הזקן אלא על-שם תלמידו, ר' זלמן קורעניצר, שהוא סב הסבא של אם הנולד.

"אבל ר' שילם לא שם לבו לזה שר' זלמן קורעניצר נקרא "משולם זלמן", והלא גם שמו 'משולם', ומשום כך היה מוכרח להסכים לשם "שניאור זלמן" וכשמו של אדמו"ר הזקן..."

והבן עצמו, ר' שניאור זלמן ע"ה, סיפר:

אמי ע"ה יצאה מרוסיה בשנת תשכ"ו ועלתה לארץ-הקודש. כעבור שנה נסעה לארצות-הברית ונכנסה ל"יחידות" אצל הרבי, כאשר היא מגישה לו פדיון-נפש בו מוזכר שמי, זלמן, כמי שנשאר עדיין ברוסיה.

באותה יחידות היא סיפרה לרבי כמה סיפורים על אבי ועל ליובאוויטש, ביניהם גם סיפור הברית בי"ט כסלו, בה השתתף חותנו [אדמו"ר הריי"ץ] כסנדק. אחרי ששמע את הסיפור אמר הרבי: אם-כן הרי שמו של הבן הוא שניאור זלמן! והוסיף זאת בכתב ידו הקדושה על הפ"נ....

⁷¹ לפי דברי אשתו מרת פסיה ע"ה ואחיו ר' שניאור זלמן ע"ה. וראה ר' שילם ע' 31 הערה 74.

⁷² ר"י גייקובסון, זכרון לבני ישראל ע' מב. ראה גם ליובאוויטש וחייליה ע' 86.

⁷³ סיני חוברת קפג-ד (תשי"ב), ע' פג הערה 2.

כשנה וחצי אחר-כך, נולדה להם בת, לה קראו פרומא טריינא, על-שם אמו של הרב מנחם מענדל הילביץ, אביה של גוטא ביילא.

בעת פטירת אביהם ר' שילם, היה אברהם יהושע כבן 8 ושניאור זלמן בן 5 וחצי. כאשר בגרו, נשלחו ללמוד בישיבות 'תומכי תמימים', שהתקיימו באותה עת במחתרת, מחמת השלטון הקומוניסטי.

ר' אברהם יהושע הי"ד

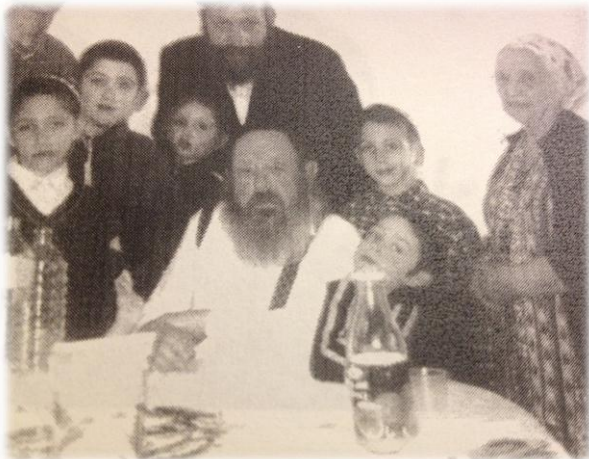

משמאל: מרת פסיה קוראטין ע"ה,
אשת ר' אברהם יהושע הי"ד
עם אחותה מרת שרה רפפורט ע"ה

בשלהי תש"א, כאשר רוסיה נכנסה למלחמת העולם השנייה, גויס ר' אברהם יהושע - שנישא רק שנה קודם לכן - לצבא הרוסי. הוא גויס בלנינגראד וממכתבים שקיבלו ממנו יודעים שאת שמחת-תורה תש"ב עשה במוסקבה. בחורף של אותה שנה התקבל מכתב ממנו, מהעיר בודהארוב שבסביבות חרקוב, בו הוא מספר שעד עתה טרם נפגשה מחלקתו עם צבא השונא, אך למחר הם נכנסים למלחמה.

היה זה המכתב האחרון שהתקבל ממנו. עם תום המלחמה, בשנת תש"ה, נתקבלה הודעה שהוא נמנה עם החיילים הנעדרים, ואשתו, מרת פסיה ע"ה נותרה עגונה במשך למעלה מ-60 שנה (!) עד לפטירתה.

ר' שניאור זלמן ע"ה

חתן הבר-מצוה יחיאל מיכל שי' עם הוריו ומשפחתו בביקור בבית
דו"ר זלמן קוראטין ע"ה ותבלחט"א זוגתו מרת העניא תחי'

בשנת תשל"ו, יצא ר' שניאור זלמן ע"ה את רוסיה עם - יבלח"ט - זוגתו מרת העניא ובנו שיחיו, והתגורר במשך כשלושה עשורים בסמיכות לישיבת תומכי תמימים שבפרבר ברינוא שליד פאריז, בצרפת. שם דרים בני משפחתו שיחיו כיום.

מרת פרומא טריינא ע"ה

בשנת תרצ"ו קיבלה הרבנית נחמה הילביץ ע"ה, אשת הרמ"מ מזעמבין, אישור עלייה לארץ-הקודש. מפאת גילה המבוגר קיבלה גם נכדתה פרומא טריינא, בתו של ר' שילם, אישור כזה, כדי שתוכל להיות עמה ולעזור לה. אלא שהסבתא לא הספיקה לממש את הרשיון ונפטרה בסנובסק, בט"ז אייר. הנכדה, פרומא טריינא ע"ה, ניצלה את הרשיון ועלתה לארץ-הקודש.

למעלה משמאל: מרת פרומא טריינא (קוראטין) פרלמן ע"ה, עם דודתה הרבנית אלטע (הילביץ) פעווננער וילדיה

הרה"ח ר' גרשון חן ע"ה - שהיה אז רב בחיפה - לקחה תחת חסותו והיא הייתה לו כבת. הרב חן הרי הכיר את ר' שילם עוד מתקופת לימודיהם המשותפים במחלקת הישיבה בהאראדישיץ ואחר-כך בליובאוויטש.

כעבור מספר שנים הקימה בית בישראל עם בעלה הרב אורי פרלמן ע"ה. היא נפטרה בדמי ימיה, אבל זכתה לדור ישרים יבורך, בנים ובני בנים, עוסקים בתורה ובחסידות, בשליחותו של מלך.

לזכות חתן הבר-מצוה

הת' **יחיאל מיכל** שי

להצלחה בלימוד התורה ובקיום המצוות מתוך יראת-שמים

לזכות אחיו

יצחק מאניס, שמואל אלי', מנחם מענדל, שלום דובער,

אברהם ארי', חי' מושקא, צפורה וגוטא ביילא

שיחיו

נדפס על-ידי ולזכות הוריהם

הרה"ח ר' נח ורבקה שיחיו

הולצמן

לזכות זקניהם

הרה"ח ר' יעקב צבי הולצמן שליט"א

הרה"ח ר' ברוך הכהן וברכה אייזנברג שליט"א

לז"נ הסבתא

מרת חי' צפורה הולצמן ע"ה

נלב"ע כ"ה תשרי ה'תשס"ז ומ"כ בירושלים עיר-הקודש

ת' נ' צ' ב' ה'

לז"נ

הרב החסיד התמים

ר' משולם ידידי' ב"ר יהושע ע"ה

קוראטין

נלב"ע ה' אלול תרע"ט

זוגתו מרת גוטא ביילא ע"ה

בת הרה"ח רמ"מ הילביץ (מזעמבין) ע"ה

נלב"ע כ"ה ניסן תשל"ג

בתם מרת פרומא טריינא ע"ה

אשת הרב אורי פרלמן ע"ה

נלב"ע כ"ה סיון תשי"ד

בנם הרה"ת שניאור זלמן ע"ה

נלב"ע י' סיון תשס"א

לזכרון-עולם

בנם הרה"ת אברהם יהושע ע"ה הי"ד

נאכד בימי מלחמת העולם השני

וזוגתו מרת פסיה ע"ה